

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG. 7 MAART 1951

No. 1764

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; R. Mirj; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.

INHOUD

	Blz.
De waardevaste obligatie door Tj. Greidanus	180
De scholing van jonge arbeiders door Mr D. van Duyn	181
De overheidsfinanciën van Indonesië door A. Oudt	183
Het vraagstuk van de belegging door het levensverzekeringsbedrijf van gelden in het bedrijfsleven door J. A. F. Ch. H. van den Broeke	186
Ingezonden stuk:	
Consequenties van de liberalisaties voor de Nederlandse kledingbalans door Dr C. N. F. Swarttouw met naschrift van A. H. Ponsfoort	187
Boekbespreking:	
Prof. Mr P. Liefstinck: De Overheid neemt en geeft. De financiële politiek van de Regering en de sociale achtergrond daarvan, bespr. door C. van den Berg	188
Aantekeningen:	
West-Duitsland als handelspartner door J. H. Zoon	189
Enkele statistische gegevens omtrent Argentinië I door J. E. Spinosa Catela	190
Mededelingen voor economen	191
Geld- en kapitaalmarkt	192
Grafieken:	
Het beloop van groot- en kleinhandelsprijzen in België	192
Statistieken:	
Bankstaten	192
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	193
De kolonpositie van Nederland	194
In- en uitvoer van België	194
Enige indexcijfers van de industriële productie in België	195
Stand van 's Rijks Kas	195
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	195
Goudproductie	195
Tinproductie	196
Inleggingen en terugbetalingen op particuliere spaarboekjes bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas in België	196

Dezer dagen

wordt het politieke weerbericht vervelend. Nederland heeft nog geen kabinet, de verwachtingen varieerden in de loop der weken van smal tot zeer breed; een laatste aardig klinkende term is intermezzo-kabinet.

Intussen wordt de poging tot concrelisering voortgezet. De politieke kaart van Nederland wordt op allerlei wijzen gewend en gekeerd om een passende combinatie bijeen te schuiven.

Het lijkt langzamerhand in de opeenvolgende stadia op één vierouderwese zoekplaatjes, waar steeds een Indiaan in hinderlaag moest worden ontdekt, die de brave spoorzoekers bedreigde. Een reeks (in)formateurs is reeds in diverse valkuilen gebleven.

Hoe nadelig de effecten op korte termijn van deze ongelukkige kabinetshistorie mogen zijn, het penibelst gevolg is wellicht de verwarring bij al die Nederlanders, die de mededelingen over de moeilijke tijden, die het land te wachten staan, niet voor kennisgeving hebben aangenomen. Men gaat zich afvragen, of hier soms maatstaven van prioriteit worden aangelegd, die meer bij de afmetingen van het land dan bij de internationale situatie passen.

Met te meer schuchterheid zij een kabinetscrisis in Frankrijk, eens een bron van verandering in Nederland, gemeld. De traditie wordt gehandhaafd, dat bij grote internationale gebeurtenissen, ditmaal de voorbereidende bijeenkomst van de plaatsvervangende Ministers van Buitenlandse Zaken van de Grote Vier, Frankrijk een demissionair kabinet heeft.

Groot-Brittannië is niet in dit stadium gekomen, het heeft zelfs, hoeveel er ook over is geschreven, nog geen demissionaire Minister van Buitenlandse Zaken, althans op dit ogenblik. Zodat men meer tijd heeft voor directe problemen, waarbij de verhouding tussen arbeid en leiding in een periode van latente inflatie op de voorgrond komt. De centrale der vakverenigingen heeft verzocht de uit de oorlogstijd stammende verplichte arbitrage bij arbeidsconflicten op te heffen. Men wenst de vrijheid van niet te handelen opnieuw te bezitten.

De vrijheid van handelen ten opzichte van de lonen is in de Verenigde Staten ten dele hersteld. Loonsverhogingen tot 10 pCt zijn mogelijk; tegelijkertijd zijn lonen, gebonden aan een index van de kosten van levensonderhoud losgemaakt van de loonstop. Het komt daarbij als een ongewilde ironie van de statistiek, dat kort daarop bekend werd, dat de kosten van levensonderhoud in de Verenigde Staten in Januari stabiel waren gebleven; de index van de groothandelsprijzen voor levensmiddelen is de laatste week zelfs iets gedaald.

Staat de Duitse economie, die het laatste jaar zo snel op temperatuur lijkt te komen, voor een „diepvries-periode” door gebrek aan buitenlandse betaalmiddelen? De liberalisatie in Europa schijnt, indien credieten uitblijven, in ernstig gevaar. Intussen werken in Torquay de onderhandelaars over de tarieven, vergeten doch naarstig, sinds maanden, voort.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWAARNEMING VAN EFFECTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende)
nieuwe wettelijke bepalingen •

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin

Corns. v. d. Lindenstraat 22
Amsterdam-Z. - Tel. 25410

**Onafh. Verzekeringsadv.
LOD. S. BEUTH**

deskundige terzake van:
Gezinszorg voor het vrije
beroep, b.v. artsen

Voorzieningen bij verkoop
van praktijk of zaak

Pensioen-voorzieningen
voor staf en personeel

Organisatie Ondernemings-
en Bedrijfs-Pensioenfondsen

Aanpassing aan nieuwe wet
Pensioen-en Spaarfondsen

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij

H. A. M. Roelants
Schiedam

IN DIT BLAD
ADVERTEERT
U
MET SUCCES!

Groothandel

IN DIT NUMMER:

Loon- en 'prijspolitiek

Japan: vruchtgebruiker van de Korea-
oorlog

Holland-huis in Tanger

Het Zuiden van Zuid-Amerika

Het Amerikaanse leger in Europa koopt
in

Wereldmarkt-perspectieven

Nieuwe artikelen

Handelscontacten

Met Exportbijlage Het „Netherlands Trade
Bulletin”

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

TJ. GREIDANUS, De waarde vaste obligatie.

De waarde van aandelen is, althans vooralsnog, geenszins gestegen in verhouding tot de daling van de waarde van het geld. Een belegging, die wel of althans beter tegen inflatie bestand zou zijn en die bovendien nog kan medewerken aan de bestrijding van de inflatie, zou kunnen worden gevonden in een obligatie, waarvan hoofdsom en rente omgekeerd evenredig variëren met de waarde van het geld. In tijden van inflatie zijn er slechts voordelen verbonden aan de creatie van de waarde vaste of index-obligatie, die dan zou moeten aansluiten bij een indexcijfer van lonen, uit een theoretische overweging zowel als uit een van opportuniteit. Bij een teruggaande conjunctuur kan men eventueel een agio reduceren met inachtneming van een goederen-indexcijfer. Het vraagstuk van de waarde vaste obligatie beziet schr. voor het bedrijfsleven en voor de overheidschulden, zowel die van de kleinere Overheid als die van de hoogste Overheid.

Mr D. VAN DUYNÉ, De scholing van jonge arbeiders.

Een verantwoorde prognose van de toekomstige kwantitatieve behoeften van de industrie aan jonge arbeiders, ten einde op grond daarvan een kwantitatief opleidings-schema te maken, dat dienst zou kunnen doen bij de voorlichting omtrent de studiekeuze, moet onmogelijk worden geacht. Hoewel de Overheid in principe niets anders rest dan toe te zien, hoe het plaatselijke en regionale aanbod van leerlingen voor diverse vakinrichtingen op technische scholen zich ontwikkelt, geeft schr. in dit artikel een aantal uitzonderingen, dat aan dit principe afbreuk doet. Vervolgens wijst schr. er op, dat bij het vraagstuk van de scholing van jonge arbeiders de mening veld wint, dat het accent meer op de kwaliteit dan op de kwantiteit behoort te vallen. Deze kwaliteit is afhankelijk van het gehalte van de leerlingen, het gehalte van de leraren en van hun opleiding en van het gehalte der opleiding zelve. Verschillende richtlijnen worden gegeven, waarlangs dit gehalte kan worden opgevoerd.

A. OUDT, De overheidsfinanciën van Indonesië.

Uit een schuldopstelling aan het begin en einde van 1950, blijkt, dat het begrotingstekort 1950 ongeveer R. 1.700 mln moet bedragen, afgezien van overlopende posten aan het begin en einde van het jaar. Dit bedrag is zeer hoog. Een van de belangrijkste tegenvallers is in 1950 geweest de opbrengst van de deviezencertificaten. De netto-opbrengst bedroeg in 1950 slechts ca R 122 mln. Daarentegen is het beloop van de belastingontvangsten gunstig geweest. Het totaal van de buitenlandse schulden is in de loop van 1950 niet noemenswaard gewijzigd. Het geldvolume is belangrijk toegenomen door de geldcreatie, veroorzaakt door de financiering van het overheidsdeficit en door de hoge exportprijzen, waartegenover geen evenredige vermeerdering van de import is komen te staan. De begroting 1951 geeft een tekort aan van bijna R 1 mrd; dit tekort zal ongetwijfeld door aan-

vullende begrotingen stijgen. Als dekking van het tekort 1951 staan ca R 640 mln ter beschikking. Voorts kan bij een matig tekort op de betalingsbalans 1951 de inflationnaire werking van het begrotingstekort mede worden opgevangen. De interne financiële positie van Indonesië blijft niettemin zorgwekkend.

J. A. F. Ch. H. VAN DEN BROEKE, Het vraagstuk van de belegging door het levensverzekeringsbedrijf van gelden in het bedrijfsleven.

Schr. geeft in dit artikel een beschouwing van het op de Verzekeringsdag, gehouden door de Vereniging voor Verzekerings-Wetenschap te 's-Gravenhage op Zaterdag 17 Februari 1951, besproken vraagstuk van de belegging door het levensverzekeringsbedrijf van gelden in het bedrijfsleven, waarbij de opvattingen van de heer Drs J. F. Posthuma, die bovengenoemd vraagstuk meer à fond heeft behandeld dan de heren Ir H. I. Keus en Th. Ligthart, iets uitvoeriger worden besproken.

— SOMMAIRE —

TJ. GREIDANUS, L'obligation stable.

Un investissement mieux à l'abri de l'inflation que les actions et qui en outre contribue à la lutte contre l'inflation pourrait être trouvé dans la forme de l'obligation dont le principal et l'intérêt varieraient inversement proportionnel à la valeur de la monnaie. L'auteur énumère un nombre d'avantages propres à l'obligation stable ou l'obligation indexée, qui devrait être rattachée à l'index des salaires.

Mr D. VAN DUYNÉ, L'apprentissage des jeunes ouvriers.

L'auteur examine dans cet article de quelle manière l'autorité pourrait influencer les contingents des élèves qui se présentent pour les différentes branches des écoles techniques eu égard aux besoins des industries en ce qui concerne les jeunes ouvriers qualifiés. Il expose d'autre part comment l'enseignement technique peut être amélioré.

A. OUDT, Les finances publiques en Indonésie.

La situation financière interne de l'Indonésie est inquiétante. Le déficit du budget de 1950 s'élève à environ 1.700 millions. Pendant 1950, le rapport des certificats de devises a déçu tandis que les recettes fiscales ont dépassé l'attente. Le total des dettes étrangères n'a presque pas subi de changement pendant 1950. La circulation fiduciaire s'est accrue considérablement.

J. A. F. Ch. H. VAN DEN BROEKE, Le problème des sociétés d'assurance sur la vie relatif aux investissements dans le secteur privé.

L'auteur donne un aperçu des débats qui se sont tenus à l'occasion du „Verzekeringsdag” organisé le 17 février dernier à La Haye par la „Vereniging voor Verzekerings-Wetenschap”.

De waarde vaste obligatie

Naarmate de inflatie in ons land verder is voortschreden, beginnen de gevolgen van dit sociale kwaad zich voor de meest direct getroffen en meer en meer af te tekenen. Zij, die van den beginne af aan de inflatie bestreden hebben, deden dit uit principiële overwegingen, omdat inflatie de lasten van de gemeenschap op volkomen incidentele, toevallige en daardoor volstrekt onrechtvaardige wijze over de bevolking verdeelt. Het is een van de paradoxen van deze tijd, dat de roep om sociale rechtvaardigheid is kunnen samengaan met deze voor ons land nieuwe vorm van apert sociaal onrecht. Het is te betreuren, dat de principiële bestrijders van de inflatie niet meer steun hebben ondervonden, het was dan niet zo ver gekomen.

Nu de gevolgen zich in een voortdurende prijsstijging meer en meer aftekenen en daarbij speciale groepen, zoals gepensioneerden, verzekerden en lijfrentetrekken het hevigst getroffen worden, is naast de principiële bestrijders van het inflatieverschijnsel zelf een categorie verschenen, die voor deze meest directeslachtoffers althans voor de toekomst naar bepaalde waarborgen zoekt.

Zo is op de laatste vergadering van de Vereniging voor de Staathuishoudkunde en in enige tijdschriftartikelen het plan naar voren gekomen een nieuw soort polis te creëren, waartegen de premiereserve in aandelen belegd wordt en waarop de uitkeringen variëren met het rendement respectievelijk de waarde van de belegging. Hierdoor hoopt men te bereiken, dat de polishouder ingeval van inflatie enige compensatie zal vinden door hogere nominale uitkeringen, indien de opbrengst van de belegde premiereserve stijgt.

Er zijn tegen deze poging, waarborgen voor polishouders te scheppen, echter ook bezwaren gerezen. In de eerste plaats zijn aandelen na de tweede wereldoorlog gebleken, althans voorshands, niet inflatie-, „proof” te zijn. Er zijn voor het verschijnsel, dat aandelen, waarvan bepaalde categorieën steeds als „Sachwerte” bestempeld werden, niet tegen inflatie bestand bleken te zijn, verschillende oorzaken. Vooreerst hebben degenen, die van oudsher in aanmerking kwamen om aandelen te kopen, geen geld. Door de hoge heffingen en andere belastingen en ook weder door de inflatie kunnen zij niet sparen en met deze spaargelden beleggen. De nog steeds gehandhaafde dividendstop is bovendien voor de aantrekkelijkheid van aandelen niet bevorderlijk. Bij dit na-oorlogse verschijnsel immers is het de eigenaar van een zaak — wat de aandeelhouder dan toch is — niet veroorloofd de in zijn bedrijf gemaakte winsten aan zichzelf uit te keren. Ook al gaat het in zijn bedrijf nog zo goed, ontvangt hij als opbrengst niet of weinig meer nominale guldens dan toen deze nog tweemaal zoveel waard waren en dat terwijl hij wel de lonen van de werknemers in zijn bedrijf verdubbeld heeft. Doordat tenslotte voor uitbreiding van aandelenkapitaal weinig geld beschikbaar is, wordt de onaantrekkelijkheid van aandelen noodgedwongen door de ondernemingen zelf nog verhoogd, omdat zij tot zelffinanciering moeten schrijven en dus zelfs afgezien van de dividendstop zoveel mogelijk moeten reserveren en zo min mogelijk moeten uitkeren. Daarbij wordt het reserveren nog verzwaard, omdat veelal vennootschapsbelasting betaald moet worden van schijnwinsten, die in feite zouden moeten dienen om de weder door de inflatie verhoogde kosten ter vervanging van in de productie verbruikte materialen en machinerieën te dekken.

Een en ander heeft ten gevolge gehad, dat de waarde van aandelen, althans vooralsnog, geenszins gestegen is in verhouding tot de daling van de waarde van het geld.

Omdat enige van de hierboven genoemde factoren wellicht niet van duurzame aard zullen zijn, is het weliswaar mogelijk de toekomst van aandelen enigszins optimistischer te bezien dan het heden, maar een feit is het, dat de gedachte van de variabele polis de houder tot nu toe niet zoveel verder gebracht zou hebben.

De vraag is nu, of er niet een belegging denkbaar is, die wél of althans beter tegen inflatie bestand zou zijn en die bovendien nog kan medewerken aan de bestrijding van de inflatie. Het lijkt mij toe, dat deze gevonden zou kunnen worden in een obligatie, waarvan hoofdsom en rente omgekeerd evenredig variëren met de waarde van het geld. Op het eerste gezicht lijkt het al heel weinig waarschijnlijk, dat er een debiteur gevonden zou kunnen worden, die bereid zou zijn een variabele verplichting op zich te nemen. Men dient zich echter af te vragen, of de hier geschetste verplichting inderdaad zo variabel is of dat de verplichting juist bij de huidige structuur van vaste nominale eenheden voor rente en aflossing niet in feite veel variabel is. Wel is het de laatste jaren zo geweest, dat de debiteur voortdurend geprofiteerd heeft van de inflatie ten koste o.a. van de spaarder, de lijfrenten- en de pensioentrekker, maar er zijn ook andere tijden geweest en er kunnen weder andere tijden komen. In depressietijden zou de figuur van de waarde vaste of index-obligatie tot de crisisbestrijding, in het algemeen tot de bestrijding der conjunctuurgolven, kunnen bijdragen.

Het eenvoudigste laat zich de waarde vaste obligatie denken bij een groot aantal soorten van ondernemingen, bijv. industriële. Tegenover de obligatieschuld staan investeringen in gebouwen, machinerieën, en andere reële activa. Bij een daling van de waarde van het geld stijgen de investeringen in waarde met het prijsniveau mee. Hier-teenover kan de debiteur dan ook een hoger nominaal bedrag aan rente en aflossing betalen.

Een moeilijkheid schuilt wellicht in een juiste omschrijving van de verplichting van de debiteur. Welk indexcijfer van het prijsniveau moet de variabele verplichting op ieder ogenblik vastleggen? Welke instantie bepaalt dit indexcijfer en daarmee eventueel grote bedragen aan verplichtingen? Moet hierbij gezocht worden naar een indexcijfer van goederenprijzen, groothandels- of kleinhandelsprijzen of kosten van levensonderhoud? Ik geloof, dat men zal moeten aansluiten bij een indexcijfer van lonen uit een theoretische overweging, zowel als uit een van opportuniteit.

De theoretische overweging is, dat goederenprijzen kunnen fluctueren door oorzaken gelegen bij de goederen, zowel als die gelegen bij het geld. Indien er bijv. een prijsstijging is, die veroorzaakt wordt door schaarste van goederen, zou een evenredige opvoering van de nominale inkomens, dus ook die van de variabele rente, tot een volledige ontwrichting leiden. Bij goederenschaarste moet er minder verbruikt worden en indien we dan toch de inkomens zouden aanpassen bij de stijging van het prijsniveau, zouden we allen tegen elkaar opbieden en de stijging geen einde hebben. Er is dan dus ook geen motief om de variabele rente aan te passen. Is echter de oorzaak niet bij de schaarste van goederen, doch geheel of althans gedeeltelijk gelegen bij de overvloed van geld, dan zullen de lonen zich zonder ontwrichting kunnen aanpassen en is het juist te achten, dat ook de dienst van de obligatieschuld zich hierbij aansluit.

Opportuniteit is deze methode ook, omdat de bepaling van een indexcijfer van lonen gemakkelijker is dan die van prijzen en in sommige bedrijven zelfs intern uit de eigen loonlijsten vast te stellen. Ik geloof ook niet, dat de

figuur van de index-obligatie een onderneming op te zware lasten kan brengen. In de eerste plaats bestaat de tegenpost van de schuld uit investeringen, die met het prijsniveau mee stijgen en bovendien vormt in het algemeen de jaarlijkse dienst van de schuld inclusief aflossingen slechts een fractie van het jaarlijks te verlonen bedrag.

Daarbij komt nog, dat de ondernemingen zelf een direct belang hebben bij de figuur van de index-obligatie, namelijk in hun pensioenfondsen. De door het bedrijfsleven de laatste jaren gestorte bedragen voor „backservice” in de pensioenfondsen als gevolg van de inflatie en de daarmee samenhangende stijging der lonen hebben aanzienlijke afmetingen aangenomen. Indien de gedachte van de waardevaste obligatie ingang zou vinden, zouden de pensioenfondsen hun keuze kunnen doen uit de obligaties van andere ondernemingen.

In tijden van inflatie zijn er derhalve slechts voordelen verbonden aan de creatie van de waardevaste obligatie, die aansluit bij het indexcijfer van de lonen. Anders kan het liggen in tijden van een teruggaande conjunctuur. Het indexcijfer van de lonen pleegt dan slechts in geringe mate te dalen in verhouding tot het prijsniveau. Er worden daardoor in zulke tijden zware lasten op de ondernemingen gelegd, die de depressie nog verscherpen, en het zou niet raadzaam zijn deze lasten terwille van de schuldendienst, al is het in verhouding slechts weinig, te verzwaren. Eventueel kan men voor zulke conjunctuurfasen een agio — indien aanwezig — reduceren met inachtneming van een goederenindexcijfer.

Voor de overheidsschulden ligt het vraagstuk van de waardevaste obligatie geheel anders dan voor het bedrijfsleven. Tegenover de schulden van de Overheid staan helaas in het algemeen geen productieve investeringen. Bij inflatie stijgen ook haar kosten voor salarissen en lonen en het deficit in de premiereserve van haar pensioenfondsen. Het is echter niet nodig en zelfs niet gewenst, dat de Overheid ten gevolge van inflatie, namelijk omdat dan de werkelijke waarde van haar schuld daalt, profiteert ten koste van spaarders, gepensioneerden, lijfrentetrekken en anderen. En dat, terwijl haar inkomsten uit verschillende belastingen juist door de inflatie stijgen.

Voor de kleinere Overheid, zoals gemeentebesturen, liggen er dus reeds geen bijzondere moeilijkheden, omdat in tijden van inflatie haar inkomsten stijgen, waardoor de lasten van hogere nominale bedragen voor rente en aflossing kunnen worden gedragen.

Principieel geheel anders en nog gunstiger ligt het vraagstuk voor de hoogste Overheid, de landsregering, omdat deze het in haar eigen hand heeft inflatie te voorkomen. Zij kan er zelf voor zorg dragen, dat zij rente en aflossing van de index-obligatie zonder agio in nominale geldseenheden kan betalen. Dit wordt dus aanleiding te meer voor de hoogste Overheid om de waardevastheid van het geld zelf te waarborgen en dientengevolge zou invoering van de waardevaste obligatie er nog toe kunnen leiden het sociale kwaad van de inflatie te bestrijden.

Amsterdam.

TJ. GREIDANUS.

De scholing van jonge arbeiders

Het, probleem van de kwantiteit.

In de afgelopen jaren heeft men zich in departementale kringen alsook in commissies, waarin zowel de Overheid als het bedrijfsleven waren vertegenwoordigd, onder de indruk van het na de bevrijding bestaande grote tekort aan arbeidskrachten, intensief bezig gehouden met het vraagstuk van de scholing van jonge arbeiders. In het bijzonder vroeg men zich af, of het niet mogelijk zou zijn te berekenen hoeveel leerlingen zich jaarlijks voor de verschillende instellingen van technisch onderwijs en de leerlingstelsels zouden moeten aanmelden opdat aan de vraag van de industrie naar geschoolde jonge arbeidskrachten zou kunnen worden voldaan. Men beschikte in het industrialisatieschema over een aanwijzing hoeveel arbeiders in de jaren 1948-1960 in de industrie zouden moeten worden geplaatst. Het moest mogelijk zijn — zo stelde men zich voor — dit totaal aantal te verdelen over de verschillende jaren, de verschillende takken van industrie en de verschillende functies, die in de bedrijven worden uitgeoefend. Indien men over deze gegevens zou beschikken dan zou men een op de behoeften afgestemd opleidingschema kunnen maken en door een doeltreffende voorlichting de jeugd in de gewenste banen kunnen leiden.

Geen enkel onderzoek in deze richting is uit het beginstadium kunnen geraken. Reeds bij de aanvang bleek, dat de prognose, die de grondslag vormde, telkenjare een revisie moest ondergaan, aan de hand van wat zich intussen had gerealiseerd en van de gewijzigde inzichten in de toekomstige ontwikkeling. Slechts prognoses op korte termijn bleken aan redelijke eisen van betrouwbaarheid te kunnen voldoen. Doch waar de opleidingen voor de technische beroepen een tijdsduur van enige jaren en dikwijls zelfs van vele jaren vergen, boden zij een onvoldoende basis voor het onderzoek.

De andere vragen, die beantwoord moesten worden om

tot een aanvaardbaar resultaat te geraken, leidden eveneens op dood spoor. Zo moest men het quantum arbeidskrachten, dat in een bepaald jaar in een bepaalde tak van industrie zou gaan werken, verdelen in leidinggevende technici, middelbaar kader, werkmeesters-bazen, geschoolde arbeiders, geoefenden en ongeschoolden. De begrippen geschoold, geoefend en ongeschoold nu bleken niet nauwkeurig af te bakenen te zijn, terwijl de gewenste verhouding tussen de aantallen arbeidskrachten in de verschillende niveaus sterk bleek te verschillen naar gelang van de aard en de grootte van de bedrijven. Bij projectie van de huidige situatie, die al moeilijk te onderkennen is op de toekomstige, zouden de onzekerheidsmarges natuurlijk wanstaltig worden vergroot.

Ook bij het confronteren van het behoeftenschema, indien dit opgesteld zou kunnen worden, met de aantallen abiturienten der technische onderwijsinstellingen, voorzag men vrijwel onoverkomelijke moeilijkheden. Het is immers niet zo, dat allen, die bepaalde functies in de bedrijven verrichten, precies de opleiding hebben genoten, die de onderwijsautoriteiten daarvoor hebben uitgedacht. Tot in de hoogste leiding treft men personen aan zonder ingenieursopleiding, het „middelbare” kader bestaat geenszins alleen uit M.T.S.'ers, de werkmeesters en bazen zijn slechts in uitzonderingsgevallen van een school voor uitgebreid lager nijverheidsonderwijs afkomstig, terwijl een hoog percentage van de geschoolde vaklieden de lagere technische school niet heeft bezocht doch, al of niet in het kader van het leerlingstelsel, een opleiding in het bedrijf zelf heeft genoten. Daartegenover gaat een aanzienlijk deel van de technische-school-abiturienten naar andere sectoren van het maatschappelijk leven dan waarvoor zij zijn opgeleid.

Op grond van een en ander kwam men tot de conclusie, dat het uitgesloten moet worden geacht om een verantwoorde prognose op te stellen van de toekomstige kwanti-

tatieve behoeften van de industrie aan jonge arbeidskrachten, die bepaalde instellingen van technisch onderwijs hebben gevolgd, en dientengevolge ook om een kwantitatief opleidingschema te maken, dat dienst zou kunnen doen bij de voorlichting omtrent de studiekeuze.

Men ging echter nog verder en vroeg zich af, of een dergelijk schema, stel dat dit op verantwoorde wijze kon worden opgesteld, enig nut zou kunnen opleveren. Aangenomen, dat wij weten hoeveel leerlingen zich in een bepaald jaar moeten aanmelden voor de lagere technische opleiding, dan is daarmee nog niet bekend, welke vakrichtingen door hen moeten worden gekozen en evenmin hoe het totaal aantal moet worden verdeeld over de honderden technische scholen in den lande. De leeftijd van de jongens, die de technische scholen verlaten, brengt immers mee, dat zij in de regel nog bij hun ouders thuis wonen, zodat zij praktisch zijn aangewezen op de industrie in de naaste omgeving van hun woonplaats.

Geleidelijk aan was men zich al deze facetten van het kwantitatieve probleem gaan realiseren, wat o.a. ten gevolge had, dat de commissies, die zich met veel ijver en toewijding op de oplossing van het vraagstuk hadden geworpen, hun opdracht als onuitvoerbaar teruggaven.

Men vraagt zich nu af, of het werkelijk zo is, dat de Overheid slechts heeft toe te zien hoe het plaatselijke en regionale aanbod van leerlingen voor de diverse vakrichtingen zich ontwikkelt om daarop de capaciteit van de technische scholen af te stemmen. In beginsel lijkt ons dit inderdaad het geval, doch er zijn enige omstandigheden, die aan het principe afbreuk doen. In de eerste plaats kan van aanbod van leerlingen geen sprake zijn in rayons, waar geen technische scholen zijn gevestigd. De vestiging van nieuwe industrieën wordt hierdoor belemmerd. Weliswaar bestaat de mogelijkheid, dat indien in dergelijke streken scholen worden gesticht, de leerlingen bij het verlaten er van, niet geplaatst kunnen worden in het vak waarvoor zij zijn opgeleid bij gebrek aan plaatselijke industrie, doch hieraan kan tot op zekere hoogte tegemoet worden gekomen door de opleiding zo algemeen mogelijk te houden. Met een basisopleiding voor de vakken hout en metaal kunnen de jongens nog allerlei kanten uit. De tweede omstandigheid, die aan het hiervoor genoemde beginsel derogeert, houdt verband met de vestiging van nieuwe industrieën in gebieden, waar voorheen slechts nijverheid van andere aard werd bedreven. Het gaat er dan om tijdig de vestigingsplannen te vernemen en te bevorderen, dat het onderwijs aan de reeds bestaande technische scholen wordt aangepast aan de behoeften van de nieuwe industrie. De derde uitzondering, en zeker niet de onbelangrijkste, wordt gevormd door wat men zou kunnen noemen: de bestrijding van het permanent te geringe aanbod voor bepaalde vakrichtingen aan instellingen van technisch onderwijs en bedrijfsopleidingen. Het feit, dat sommige beroepen, om welke redenen dan ook, bij het publiek in een slechte reuk staan, heeft ten gevolge, dat men vaak de grootste moeite heeft voldoende leerlingen voor die vakken aan te trekken. De middelen ter bestrijding van dit euvel, dat zich ook plaatselijk en regionaal kan manifesteren, zijn behalve in een hogere beloning gelegen in het zoveel mogelijk wegnemen van de gegronde grieven tegen die beroepen door de industrie (bijv. verbetering van werkplaatsen, van wasgelegenheid enz.) en het voeren van een doeltreffende propaganda, waarop straks nader zal worden teruggekomen.

Het probleem van de kwaliteit.

Steeds meer wint de mening veld, dat bij het vraagstuk van de scholing van jonge arbeiders het accent meer op de kwaliteit dan op de kwantiteit behoort te vallen. De kwaliteit van de scholing is afhankelijk van drie factoren: het gehalte van de leerlingen, het gehalte van de leraren en van de opleiding dier leraren en het gehalte van de opleiding zelve.

Het gehalte van de leerlingen wordt nadelig beïnvloed door het prestige van de administratieve en commerciële beroepen en dat der opleidingen voor die beroepen, voornamelijk U.L.O.-scholen en H.B.S.en. Allerlei factoren spelen hierbij een rol; zij zijn in woord en geschrift al te vaak opgesomd om ze hier nog eens te herhalen. Naast een hogere bezoldiging van de technische beroepen blijkt een moderne propaganda-actie door middel van tentoonstellingen, films, radio en geschriften een doeltreffend middel om deze voor samenleving en individu hoogst nadelige voorkeur te bestrijden. Het feit, dat de expositie van technisch onderwijs en bedrijfsscholing op „Rotterdam-Ahoy” wat de bouwvakken betreft een aantoonbaar gunstige uitwerking heeft gehad tot ver buiten Rotterdam en het aantal aanmeldingen van goed bruikbare leerlingen bij enige Rotterdamse metaalindustrieën tot het drievoudige heeft doen stijgen, bewijst de doeltreffendheid er van. Incidentele proefnemingen met de vertoning van films over het technisch onderwijs op ouderavonden boekten eveneens gunstige resultaten. Het is wellicht van belang er hier op te wijzen, dat bij deze propaganda de mens in het middelpunt dient te staan en niet de industrie of het product. Waar dit laatste het geval was, bleek het effect met betrekking tot de opleidingskeuze nagenoeg nihil. Voorts dient er voor te worden gewaakt, dat de techniek niet wordt geromantiseerd. Door te veel in te spelen op de geijkte liefhebberijen van de 14-jarige jongens versterkt men de neiging voor de technische „mode”-beroepen en bereidt men de jongens veelal desillusies voor hun latere leven. Onwaarachtige en psychologisch onverantwoorde propaganda is uiteraard uit den boze.

Het gehalte der leerlingen wordt bovendien nadelig beïnvloed door de ruime toelatingseisen van de lagere technische scholen. Een kleine groep goede leerlingen verdient naar onze mening de voorkeur boven een grote, waarbij het onderwijs wordt geremd doordat een aanzienlijk deel der jongens anders niet mee kan. Vaak hoort men dan ook van industriële zijde de klacht, dat de beste leerlingen van de technische school lui en eigenwijs zijn geworden, doordat zij op school toch alles beter deden dan de meerderheid. De neiging om het leerlingenaantal op te voeren door rijp en groen te accepteren, blijkt inderdaad in sommige plaatsen nog te bestaan.

Het gehalte van de leraren en van hun opleiding verdient alle aandacht. De grote bedrijven hebben in dit opzicht een belangrijke voorsprong op de technische scholen, in de eerste plaats omdat zij in de regel hogere salarissen kunnen bieden en derhalve strenger kunnen selecteren, in de tweede plaats omdat de leermeesters de technische ontwikkeling van nabij en op de voet kunnen volgen en in de derde plaats omdat de eis van het snelle tempo van werken bij hen door het dagelijkse contact met het bedrijf, levendig wordt gehouden. De wenselijkheid van maatregelen, gericht op verhoging van het gehalte van leraren en hun opleiding, volgt uit de gestelde vergelijking. De maatregelen zullen moeten beogen een hechter contact van de leraren aan de technische scholen met de bedrijven, en wel zodanig dat zij daardoor zowel de jongste technische vondsten leren kennen als hun gevoel voor tempo kunnen oprispen. Dit houdt in, dat men de opleiding van de technische schoolleraar niet als geëindigd mag beschouwen na het behalen van de vereiste diploma's. De aparte positie, waarin de leraar aan de technische school in dit opzicht verkeert, wordt duidelijk als men hem vergelijkt met andere categorieën van docenten. De stof, die de L.O.- en U.L.O.-leerkrachten moeten beheersen, is een praktisch constante hoeveelheid kennis. De techniek ontwikkelt zich echter in een snel tempo en de technische schoolleraren hebben niet het voordeel van de Delftse professoren, die naast hun didactische werkzaamheden ook actief deelnemen aan de ontwikkeling der techniek in de industrie.

Tenslotte het gehalte van de lagere technische opleiding.

Hiervoor memoreerden wij al de klacht uit de industrie over gebrek aan ijver en receptief vermogen juist bij de beste abiturienten der technische scholen. Behalve door een zekere selectie toe te passen bij de toelating van de school, kan de keuze van moderner onderwijsmethoden, bijv. het Dalton-systeem, meer gelegenheid geven tot individuele ontplooiing. Een ernstig bezwaar tegen de huidige opleiding vormt voorts de te vroeg ingeleide specialisatie, waardoor zowel de algemene vorming in kennis als in kunde schade lijdt, terwijl, mede hierdoor, de beoogde specialisatie toch niet wordt bereikt. Anders uitgedrukt: het is beter, dat een jongen op de technische school goed leert rekenen, goed tekeningen leert lezen en goed met eenvoudig gereedschap leert omgaan, dan dat hij in de korte tijd, die hij op de school verwijlt, oppervlakkig met allerlei specialismen in kennis wordt gebracht, die zijn bevattingsvermogen te boven gaan. Deze verschuiving naar grondig basisonderwijs zou meebrengen, dat het aantal vakrichtingen, waarin aan de technische scholen wordt onderwezen, belangrijk wordt ingeperkt en teruggebracht tot enige algemene opleidingen voor de metaalvakken, de houtvakken enz. In dit verband zij gewezen op de neiging om de bestaande vakrichtingen aan de technische scholen veel hoger te kwalificeren dan met de werkelijkheid overeenkomt. Een jongen, die aan de technische school de vakrichting instrumentmaken heeft gevolgd, is geen instrumentmaker doch voelt zich wel als zodanig. Als hij een werkkring als bankwerker kan krijgen voelt hij zich daar — ten onrechte — boven verheven. Toch zal hij deze desillusie moeten ver-

werken. Typerend voor de situatie is bijv. het feit, dat de technische scholen in 's-Gravenhage in één jaar 253 leerlingen van de vakrichting fijnbankwerken/instrumentmaken afleverden, terwijl in het kader van het leerlingstelsel in 's-Gravenhage in datzelfde jaar in opleiding waren 4 jongens in het vak instrumentmaken en geen enkele in het vak fijnbankwerken!

Het is de vraag, of de huidige tweejarige technische opleiding niet te kort is om een stevige basis te leggen voor de specialiserende opleiding in de bedrijven. Men zal hierover pas een gefundeerd oordeel kunnen vormen als met een tweejarige opleiding, herzien volgens de hier summier aangegeven beginselen, bij wijze van proef, enige tijd ervaringen zullen zijn opgedaan. Voorts is het de vraag, of het specialistisch onderwijs aan de technische scholen niet behouden moet worden, maar dan in de vorm van vervolgonderwijs, na afloop van het basisonderwijs, waarbij dan tevens de mogelijkheid tot selectie openstaat. Naar onze mening zal deze vraag bevestigend moeten worden beantwoord omdat de mogelijkheid tot het geven van een goede opleiding in de bedrijven hier te lande, met name bij de kleine en zeer kleine bedrijven, op moeilijkheden stuit, althans historisch niet zodanig is ontwikkeld, dat daarop terstond zal kunnen worden teruggevalen.

De plaats, die in dit artikel is ingeruimd aan de ontwikkeling van het leerlingstelsel en het instituut der Rijks-werkplaatsen is omgekeerd evenredig aan het belang daarvan. Het bestek liet echter niet toe voor deze onderwerpen de aandacht te vragen, die zij verdienen.

's-Gravenhage.

Mr D. VAN DUYNÉ

De overheidsfinanciën van Indonesië

In een artikel, opgenomen in dit weekblad van 2 Augustus 1950, heb ik de financiën van de R.I.S. aan een beschouwing onderworpen, waarbij in het bijzonder werd uitgegaan van de schuldpositie op 31 Mei 1950 in vergelijking met die op 28 December 1949, ongeveer de datum van de soevereiniteitsoverdracht.

Deze vergelijking toonde aan, dat het vermoedelijke begrotingstekort 1950 ruim R. 2 mrd zou belopen, tenzij enige met name genoemde factoren hierin een gunstige wijziging zouden brengen. Een deficit, dat aanmerkelijk lager zou zijn dan ruim R. 2 mrd behoorde op dat moment dan ook zeer wel tot de mogelijkheden.

Als evenbedoelde factoren werden vooral genoemd de opbrengst van de deviezencertificaten en het beloop van de belastingontvangsten.

Nu het jaar 1950 tot het verleden behoort is het interessant na te gaan hoe een en ander zich heeft gerealiseerd.

De schuldpositie van het land op het moment van de soevereiniteitsoverdracht is als volgt te specificeren ¹⁾:

	(in miljoenen rupiahs)
<i>Flottende schulden</i>	
De Javasche Bank	1.360
Muntbiljetten	976
Papieren pasmunt	28
Schatkistpapier	519
Diverse Deviezenfonds- en andere rekeningen, per saldo	251
1e sub totaal	3.134
<i>Vaste schulden</i>	
Obligatieleningen, met pariclausule	871
Overige leningen, geheel in buitenlandse valuta	420
2e sub totaal	1.291
Totaal generaal	4.425

¹⁾ Reeds in het artikel van 2 Augustus opgenomen, doch gemakshalve herhaald.

De door het Ministerie van Financiën opgestelde Financiële Nota betreffende de dienstjaren 1950 en 1951 geeft als schuld aan op 31 December 1950:

<i>Flottende schulden</i>	
De Javasche Bank	2.816
Muntbiljetten	359
Papieren pasmunt	35
Schatkistpapier	142
	3.352
Kassen en banksaldi	150
1e sub totaal	3.202
<i>Vaste schulden</i>	
Obligatieleningen, met pariclausule	835
3 pCt Obligatielening 1950	1.540
Overige leningen, geheel in buitenlandse valuta	507
2e sub totaal	2.882
Totaal generaal	6.084

In de Financiële Nota staat weliswaar vermeld, dat de bovengegeven schuld op 31 December 1950 getaxeed is, doch de werkelijke cijfers komen hiermede vrijwel overeen.

De schuld aan De Javasche Bank verminderde door de in Maart 1950 getroffen monetaire maatregelen, voor zover deze betrekking hadden op banktegoeden en bankbiljetten, met R. 1.140 mln; niettemin was ultimo 1950 de schuld aan de circulatiebank R. 1.456 mln hoger dan aan het begin van het jaar. De uitgegeven muntbiljetten verminderden enerzijds met R. 740 mln door de reeds genoemde monetaire maatregelen, doch vermeerderden anderzijds door het in circulatie brengen van nieuwe muntbiljetten met R. 123 mln.

Het bedrag aan uitgegeven schatkistpapier is in de loop

van 1950 belangrijk verminderd, nl. met R. 377 mln, in hoofdzaak ook een gevolg van de monetaire maatregelen in Maart 1950; in 3 pCt obligaties werd nl. R. 105 mln schatkistpapier rechtstreeks omgezet, terwijl het resterend bedrag ad R. 272 mln voor het allergrrootste deel is aangewend voor betaling van geblokkeerde banktegoeden en het vrijmaken van bankgelden voor financieringen.

De Deviezenfondsrekeningen werden oorspronkelijk door de Overheid gefinancierd; in de loop van 1950 is hierin wijziging gebracht en geschiedt de financiering door De Javasche Bank. De weekstaat van De Javasche Bank geeft hiervoor als actiefpost, bijv. op 27 December 1950, aan: „Deviezenfonds, valutarekening” ca R. 391 mln en als passiefpost „Deviezenfonds, buitenlandse passiva” ca R. 287 mln.

Per saldo behoefde dus, ongerekend de certificaten, op 27 December 1950 tot een bedrag van R. 104 mln een geringer beroep op overheidsmiddelen te worden gedaan.

Het actief „Kassen en banksaldi” was einde 1949 verwerkt in „Diverse Deviezenfonds- en andere rekeningen, per saldo R. 251 mln” en is einde 1950, in verband met de wijziging in de financiering van de Deviezenfondsrekeningen, afzonderlijk opgevoerd.

Vanwege de verplichte jaarlijkse aflossing verminderde de post obligatieleningen met pariclausule in 1950 met R. 36 mln.

Het bovenstaande geeft aan, dat de nieuwe post „3 pCt Obligatielening 1950” oorspronkelijk R. 1.615 mln bedroeg (R. 1.140 mln creditering bij De Javasche Bank plus R. 370 mln muntbiljetten plus R. 105 mln schatkistpapier); dit bedrag is verminderd met R. 75 mln voor niet-inwisselbare kas- en girosaldi in het bezit van overheidsinstanties.

De post „overige leningen, geheel in buitenlandse valuta” is in de loop van 1950 vermeerderd met \$ 2,2 mln of ca R. 8 mln Eca-lening en R. 80 mln schuld op de Hi/Hg-rekening, begrepen in de in 1950 verkregen lening van Nederland groot f 280 mln. Ultimo 1949 was de Hi/Hg-schuld opgenomen in de vlottende schulden en verwerkt in de post „Diverse Deviezenfondsrekeningen enz.”.

Aangetekend wordt — het zij wellicht ten overvloede — dat de buitenlandse schulden zijn opgenomen tegen de officiële koers van de rupiah, derhalve op paribasis met de Nederlandse gulden.

De schuldopstelling aan het begin en einde van 1950 geeft een achteruitgang aan van R. 1.659 mln, zodat rekening houdende met de in 1950 verrichte aflossing van de vaste schulden, het begrotingstekort 1950 ongeveer R. 1.700 mln moet bedragen, afgezien van overlopende posten aan het begin en einde van het jaar.

De bij het Parlement ingediende begroting geeft voor 1950 dan ook een tekort van R. 1.736 mln. Hoewel een dergelijk tekort belangrijk minder is dan een tekort van ruim R. 2 mrd, benaderd op basis van de cijfers van ultimo Mei 1950, blijft het bedrag zeer hoog.

Een van de belangrijkste tegenvallers is in 1950 wel geweest de opbrengst van de deviezencertificaten. De netto-opbrengst van deze middelenpost, d.w.z. na aftrek van hetgeen de Overheid zelf voor deviezencertificaten bij regeringsaankopen in het buitenland en overmaking van gelden ter voldoening van rente, aflossing, pensioenen en andere buitenlandse uitgaven ten laste van de begroting heeft betaald, bedraagt in 1950 slechts ca R. 122 mln.

Deze zeer beneden de verwachting blijvende opbrengst is vooral een gevolg geweest van de volgende omstandigheden:

a. de import heeft in 1950 gestagneerd. De invloed hiervan op de opbrengst van de deviezencertificaten is in het artikel van 2 Augustus zeer uitvoerig uiteengezet. De voorlopige betalingsbalans 1950 geeft mede door de achterblijvende import zelfs een overschot aan, een

overschot, waarvoor betaling van deviezencertificaten heeft plaats gevonden;

b. teneinde de import te bevorderen is een wijziging gebracht in de data, waarop de deviezencertificaten door de importeurs moeten worden betaald, en wel op een aanzienlijk later tijdstip (aankomst van de wissel) dan oorspronkelijk was bepaald (opening onherroepbaar credit). Het directe gevolg hiervan, een geringere opbrengst van de deviezencertificaten, heeft zich in 1950 geëffectueerd. Heeft de maatregel succes — en de thans beschikbare cijfers wijzen op grotere import — dan zal de gunstige invloed op de opbrengst van de deviezencertificaten zich eerst in de tweede helft van 1951 manifesteren;

c. het systeem van deviezencertificaten met behoud van een veel lagere officiële koers heeft eigenaardige consequenties, die eveneens de opbrengst in 1950 nadelig hebben beïnvloed. De Javasche Bank heeft in 1950 voor een bedrag van \$ 90 mln goud gekocht. (In Januari 1951 nog \$ 20 mln). Deze bank moet dit goud in haar balans opnemen tegen de officiële koers; voor de dollars, waarmee het goud is gekocht, is de Overheid op de rekening deviezencertificaten belast voor f 3,80 per dollar; creditering dezer rekening voor het door De Javasche Bank aangekochte goud is achterwege gebleven. Het ligt in de bedoeling, dat de Overheid alsnog op de rekening deviezencertificaten zal worden gecrediteerd voor R. 190 mln (50 mln $\times$ 3,80) en De Javasche Bank op haar balans een nieuwe actiefpost zal openen: „betaalde certificaten voor aankoop goud” tot een gelijk bedrag. Ook de deviezenbanken houden hun eigen buitenlandse valuta aan tegen de officiële koers, terwijl de Overheid bij het ontstaan hiervan gedebiteerd is op de rekening deviezencertificaten.

Dat niettemin het deficit van ruim R. 2 mrd op basis van de Mei-cijfers is teruggelopen tot uiteindelijk ca R. 1,7 mrd is voornamelijk een gevolg van het gunstige beloop van de belastingontvangsten. De oorspronkelijke raming van de in- en uitvoerrechten en accijnzen, bedragende voor 1950 R. 1.050 mln, is met ongeveer R. 450 mln overschreden; vooral na Mei 1950 zijn deze ontvangsten ver boven de oorspronkelijke raming geweest. Ook de overige belastingontvangsten hebben de ramingen, hoewel niet in dezelfde mate als de in- en uitvoerrechten en accijnzen, overschreden. Een tekort van ruim R. 1,7 mrd is aanzienlijk; daarbij komt, zoals uit de bovenstaande opstellingen blijkt, dat dit deficit praktisch geheel in de binnenlandse sfeer tot uitdrukking is gekomen.

Tot 31 December 1950 is van de Nederlandse lening ad f 280 mln, afgezien van de f 80 mln Hi/Hg-schuld, die reeds op 31 December 1949 bestond, en in de lening van f 280 mln tot consolidatie is gekomen, voor slechts rond f 5 mln gebruik gemaakt (ultimo 1950 nog begrepen in de deviezenfondsrekeningen, gefinancierd door De Javasche Bank).

Het totaal van de buitenlandse schulden is in de loop van 1950 derhalve niet noemenswaard gewijzigd.

Het overheidstekort moest hierdoor tot een belangrijke vermeerdering van het geldvolume leiden, gezien ook de omstandigheid, dat het plaatsen van binnenlandse overheidsleningen, afgezien van de gedwongen lening in 1950 niet mogelijk was en dus ook de kapitaalsuitgaven door geldcreatie moesten worden gefinancierd.

De toeneming van het geldvolume gedurende 1950 blijkt uit de tabel op blz. 185.

Ter toelichting zij vermeld:

a. in totaal is aan specie in circulatie gebracht ongeveer R. 201 mln. Aangenomen mag worden, dat hiervan een zeer belangrijk deel niet langer in circulatie is (bijv. omgesmolten);

- b. de ultimo 1950 voor bank- en muntbiljetten vermelde bedragen zijn na aftrek van resp. R. 43 mln en R. 57 mln voor bij de monetaire maatregelen niet opgekomen biljetten;
- c. de bank- en muntbiljetten, die ultimo 1949 en ultimo 1950 in de overheidskassen nog aanwezig waren, zijn niet in het geldvolume begrepen.

De weekstaten van De Javasche Bank vermelden uit hoofde van de onder b en c genoemde omstandigheden, waarmede aldaar geen rekening is gehouden, enigszins andere bedragen voor uitgegeven bank- en muntbiljetten (deze afwijkingen zijn overigens voor een inzicht in het geldvolume van geen belang).

	Ult. 1949	Ult. 1950	
(in miljoenen rupiah's)			
<i>Chartaal</i>			
Bankbiljetten	919	2.246	
Muntbiljetten	947	345	
Papieren pasmunt ..	31	35	
Specie (zilveren teken- en zilveren pasmunt, koper) ..	ca 20	ca 20	
sub totaal ..	1.917	2.646	
<i>Giraal</i>	1.685	1.872	(geschat)
	3.602	4.518	

Het geldvolume ultimo 1949, bedragende R. 3.602 mln, is in de loop van 1950 door de monetaire maatregelen met R. 1.540 mln verminderd; hieruit volgt, dat zonder deze maatregelen het geldvolume in 1950 zou zijn vermeerderd met R. 916 mln plus R. 1.540 mln = R. 2.456 mln in totaal.

Overigens mag niet onvermeld worden gelaten, dat de bovengegeven vergelijking tussen het geldvolume aan het begin en einde van het jaar 1950 niet zuiver is, omdat het voor het begin van 1950 aangegeven geldvolume niet geheel Indonesië bestreek; in grote gebieden van Indonesië circuleerde in die tijd alleen (of hoofdzakelijk) zgn. Orie- en soortgelijk papier, dat in de loop van 1950 is ingetrokken.

Naast de geldcreatie, veroorzaakt door de financiering van het overheidsdeficit is er nog een andere belangrijke factor geweest, welke het geldvolume heeft vermeerderd, nl. de hoge exportprijzen zonder dat een evenredige vermeerdering van de import hiertegenover is komen te staan.

Men kan niet stellen, dat iedereen in Indonesië over ruime liquide middelen beschikt; de financieringsmoeilijkheden van de importeurs hebben mede bijgedragen om in November 1950 de betaling van de deviezencertificaten tot een later tijdstip te verschuiven; de banken zullen bij een verplicht aanhouden van haar buitenlandse middelen op basis van 1 : 2 (dus met betaling van een half deviezencertificaat) vermoedelijk ook krap komen te zitten, enz.

Bij het Parlement is onlangs zowel de begroting 1950 als de begroting 1951 ingediend. De begroting 1951 geeft een tekort aan van bijna R. 1 mrd; dit tekort zal ongetwijfeld stijgen doordat aanvullende begrotingen tot belangrijke bedragen niet achterwege zullen kunnen blijven.

Als dekking van het tekort 1951 staan ter beschikking:

Nederlands crediet	ca R. 200 mln
Eximbanklening en Missie Griffin	ca R. 190 mln
Gebruik van het E.C.A. Tegenwaarde- fonds	stel R. 250 mln ²⁾

(Dit Fonds belooft thans bijna R. 500 mln) R. 640 mln

Voorts kan bij een matig tekort op de betalingsbalans 1951, waarvoor voldoende deviezen aanwezig zijn — de contante deviezenvoorraden zijn in de loop van 1950 met

²⁾ Hiervoor moet de toestemming van de E.C.A. alsnog worden verkregen.

ruim R. 560 mln (tegen officiële koers) vermeerderd —, de inflationaire werking van het begrotingstekort mede worden opgevangen.

Zoals reeds in dit artikel is gesteld zijn er voor een tekort op de betalingsbalans 1951 wel aanwijzingen in verband met uitbreiding van de import. De afgegeven deviezenvergunningen vertonen een duidelijk beeld; deze bedroegen:

Jan. 1950	R. 49,1 mln	Juli 1950	R. 192,9 mln
Febr. 1950	„ 57,1 „	Aug. 1950	„ 236,7 „
Maart 1950	„ 77 „	Sept. 1950	„ 244,6 „
April 1950	„ 88,3 „	Oct. 1950	„ 200 „
Mei 1950	„ 126,3 „	Nov. 1950	„ 311,6 „
Juni 1950	„ 174,9 „	Dec. 1950	„ 414 „
		Jan. 1951	„ 550 „

Hoewel alle deviezenvergunningen nog niet tot importen leiden, is een belangrijk hogere import in 1951 dan in 1950 op basis van bovenstaande cijfers zeer aannemelijk.

Niettemin blijft de interne financiële positie van Indonesië zorgwekkend.

Tenslotte nog enkele grepen uit de Financiële Nota voor de dienstjaren 1950 en 1951.

Hierin is opgenomen de vermogensbalans ultimo 1949; deze balans, die op zeer voorzichtige wijze is opgesteld, sluit met een surplus vermogen van R. 1.548 mln nadat rekening is gehouden met de financiële resultaten van de R.T.C.

De gewone dienst is blijkens de Financiële Nota als volgt te splitsen (in miljoenen rupiah's):

	raming 1950	raming 1951
<i>Ontvangsten</i>		
A. Belastingen	2.179	2.744
B. Saldi Landsbedrijven	127	171
C. Diverse middelen (in hoofd- zaak bruto-opbrengst deviezen- zencertificaten)	1.211	2.646
	3.517	5.561
D. Uitgaven	4.901	5.836
Tekort	1.384	275
De buitengewone dienst geeft aan:		
Ontvangsten	576	519
Uitgaven	928	1.231
Tekort	352	712

De bruto-uitgaven van de gehele dienst zijn als volgt te splitsen:

- 22,6 pCt voor defensiedoeleinden,
- 68,5 pCt voor administratieve doeleinden,
- 8,9 pCt voor productieve doeleinden.

Het hoge percentage voor defensie-uitgaven is een zware financiële last.

Wellicht kan dit artikel het beste worden besloten door enige alinea's uit de slotbeschouwingen van Minister Sjafuruddin over te nemen.

„In de voorgaande paragrafen dezer nota is getracht een zo duidelijk mogelijk beeld te geven van de feitelijke inhoud van de voorliggende begroting. Daarbij is ook — bij herhaling — naar voren gebracht, dat de monetaire situatie hier te lande niet langer gedooft, dat wordt voortgezet op basis van aanzienlijke tekorten op de gehele dienst der begroting. Voor de financiering dezer tekorten toch is de Regering voorshands in hoofdzaak aangewezen op geldcreatie, welke — nog langer voortgezet op een zo grote schaal — het land in een ongebreidelde inflatie zal storten.

Het primaire doel der Regering is en blijft de bevordering van de volkswelvaart. Indien echter de uitvoering van allerlei kostbare — op zichzelf niettemin nuttige of zelfs noodzakelijke — projecten slechts kan plaatsvinden door middel van een zodanige financiering, dat de waarde van de rupiah aanzienlijk zou worden gedrukt, dan betekent zulks, dat in tegenstelling tot het gestelde doel, aan de volkswelvaart een fatale klap zou worden toegebracht. Er kan dan ook niet sterk genoeg worden gewaarschuwd tegen de allerwege zich openbarende neiging om — koste wat het wil — allerlei projecten op zeer korte termijn uit te voeren.

Helaas kan nog niet worden gezegd, dat — mede gerekend wat nog bij aanvullende begroting zal worden vorgebracht — het uiteindelijke begrotingstekort voor 1950 zowel als voor 1951 binnen redelijke financieringsmogelijkheden zou zijn gehouden. Het ligt dan ook in de bedoeling om op de kortst mogelijke termijn te komen tot de opstelling van een meerjarig financieringsplan. Aan dit plan zal dan echter ook strikt de hand moeten worden gehouden, waartoe door mij de nodige volmachten aan de Regering zullen worden gevraagd".

Djakarta.

A. OUDT.

Het vraagstuk van de belegging door het levensverzekeringsbedrijf van gelden in het bedrijfsleven

Op de Verzekeringsdag, gehouden door de Vereniging voor Verzekerings-Wetenschap op Zaterdag 17 Februari jl. te 's-Gravenhage, is bovengenoemd onderwerp ter sprake gekomen. Naar ik meen, geschiedde de vaststelling van de agenda voor deze vergadering geheel onafhankelijk van die voor de vergadering van de Vereniging voor de Staathuishoudkunde, welke op 25 November 1950 te Utrecht werd gehouden. In deze laatste werd de kapitaal-schaarste „an sich" bezien en de beleggingspolitiek van de institutionele belegger kwam daarbij wel ter sprake, doch was niet het punt van discussie, zoals uiteraard in de vergadering van de Vereniging voor Verzekerings-Wetenschap.

Helaas waren geen uitvoerige prae-adviezen uitgebracht, waardoor de mogelijkheid van discussie minder groot was, doch wel hadden de sprekers, t.w. de heren Ir H. I. Keus, Th. Ligthart en Drs J. F. Posthuma, hun stellingen ter beschikking gesteld. Het lijkt mij niet wenselijk deze stellingen hier in extenso weer te geven; beter is het aan het besprokene een korte beschouwing te wijden, waarbij ik dan de opvattingen van de heer Posthuma iets uitvoeriger zal behandelen, omdat deze spreker n.m.m. het vraagstuk meer à fond heeft behandeld dan de beide andere. Immers, de rede van de heer Keus was meer een critiek op de economische politiek, welke na de oorlog in ons land is gevoerd en als zodanig wel interessant om aan te horen, maar toch al te vaak irrelevant. Het heeft altijd zijn nut te wijzen op de gevaren, welke ons economisch bestel bedreigen, doch wij mogen wel aannemen, dat de leiders in het levensverzekeringsbedrijf zich daarvan terdege bewust zijn.

De heer Ligthart heeft in een vrij korte rede de nadruk gelegd op de omstandigheid, dat aan ons economisch bestel enige hechte peilers zijn ontvallen en dat latent steeds een groot crisisgevaar aanwezig is. Hij maande dan ook aan de grootste voorzichtigheid te betrachten bij investeringen op lange termijn. Een goede raad, die niet alleen ter harte moet worden genomen door hen, die in het bedrijf werkzaam zijn, doch zeker ook door hen, die van de levensverzekeringmaatschappijen verwachten, ja, misschien zouden willen eisen, dat zij ongewenste risico's nemen. Wij moeten het Prof. ten Doesschate toegeven, dat „de bestaande financiële structuur zich (nog) niet heeft aangepast aan de gewijzigde sociale structuur" ¹⁾, waarbij wij dan speciaal letten op het tussen haakjes geplaatste „nog" — immers iedere aanpassing vraagt tijd —, en vragen ons tevens af, of in deze tijden van „tekorten" op ieder gebied een enigszins adequate aanpassing wel „überhaupt" mogelijk is, laat staan afgedwongen kan worden.

De heer Posthuma, het vraagstuk van de financiering

en in het bijzonder dat van de industriefinanciering besprekend, heeft terecht op de bijzondere economische ontwikkeling gewezen, welke reeds vóór de oorlog een aanvang heeft genomen en welke geleid heeft tot ingrijpende structuurveranderingen. In dit verband zou ik in herinnering willen brengen, dat de verschuiving van risicodragend naar risicomijdend kapitaal zich reeds na de eerste wereldoorlog heeft geopenbaard, niet alleen in ons land, doch ook elders, bijv. in de Verenigde Staten. Het is een eigenaardig verschijnsel, waarvoor niet zo gemakkelijk een afdoende verklaring te geven is. Mogelijk speelt bij deze ontwikkeling de groei van de onderneming, de ondernemingsvorm en de perfectionering van het bankwezen een rol en in de laatste jaren natuurlijk ook de fiscale politiek in, waarschijnlijk wel alle, landen der wereld. Minder dan ooit kan men dan ook tegenwoordig spreken van beleggingen, welke al of niet risico lopen, doch veelmeer, zoals de heer Posthuma adviseerde, van risicomijdend (leningskapitaal) en risicodragend kapitaal (eigen vermogen).

De heer Posthuma heeft een schets gegeven van de moeilijkheden, waarvoor wij in Nederland staan, omdat wij niet alleen rekening moeten houden met de bevolkingsaanwas, welke ieder jaar de opening van een groot aantal landgenoten in het productieproces en daardoor belangrijke kapitaalinvesteringen noodzakelijk maakt, doch ook met de gewijzigde economische verhoudingen ten gevolge van de geleden oorlogsschade, het verliezen van een belangrijk achterland en de door Indonesië verkregen onafhankelijkheid. Daarom zal — onder welk regeringsbeleid ook — de investering evenals de consumptie moeten worden beperkt. Daarbij moet men, aldus de heer Posthuma, wel indachtig zijn, dat vroegere investeringen door nieuwe gevolgd dienen te worden (transactiegelden) en verder, dat een te grote beperking van de investeringen tot werkloosheid zal leiden. Verder remt een te sterke consumptiebeperking de arbeidslust en dus de productiviteit. Onderscheiden we — aldus de heer Posthuma — een sector voor risicodragend en een voor risicomijdend kapitaal, dan zien wij een overheveling van de tweede naar de eerste. Men kan die overheveling bevorderen door de investering ten behoeve van minder of onproductieve doeleinden te verhinderen. De institutionele belegger heeft de plicht om mede te werken aan een zo goed mogelijke verdeling van de kapitaalmarkt. De spreker ziet hier een maatschappelijke taak voor de ondernemer. Hij nam hierbij een standpunt in, dat afweek van dat van de beide vorige sprekers, die het „algemeen belang" achter willen stellen bij dat van de institutionele belegger in zijn hoedanigheid van kapitaalverstrekker, alhoewel men van de heren Keus en Ligthart mag aannemen, dat zij de opvatting huldigen, dat met het nastreven van het weloverwogen eigen belang het algemeen

¹⁾ Prae-advies voor de „Vereniging voor de Staathuishoudkunde", blz. 22.

belang het best gediend is. Het is zeker niet onbelangrijk te vermelden, dat de heer Posthuma op dit punt bijval verkreeg van de voorzitter van de Bedrijfsgroep Levensverzekering, Dr M. Niemeijer, en dat men mag aannemen, dat van de zijde van het levensverzekeringsbedrijf de verstrekking van risicomijdend en risicodragend kapitaal verwacht mag worden in een mate als verenigbaar is te achten met een goede beleggingspolitiek.

Er is de institutionele beleggers wel eens verweten te weinig gedaan te hebben aan de industrialisatie. *Integendeel*, zegt de heer Posthuma, zij hebben reeds zeer veel gedaan. Want, aldus deze spreker, de obligatie en de onderhandse lening lopen een groter risico dan de lage rente, die er op betaald moet worden, doet vermoeden. De institutionele belegger is zeker op de goede weg. Naast de onderhandse leningen, welke hij schat op f 100 mln voor 1950, is veel geïnvesteerd in woningbouw. Verder hebben de institutionele beleggers hun medewerking gegeven aan de Nederlandse Participatie Mij en aldus indirect risicodragend kapitaal ter beschikking gesteld. Door de levensverzekeringmaatschappijen werd, voor belangrijke bedragen, deelgenomen in het preferente kapitaal van de „Herstelbank”. Deze wijze van financiering acht de heer Posthuma meer verantwoord dan het rechtstreeks deelnemen in het kapitaal van jonge en op te richten ondernemingen, omdat zulks veel zorg en ervaring vereist. De heer Posthuma had er reeds op gewezen, dat de levensverzekeringmaatschappijen ultimo 1948 reeds f 111,7 mln in aandelen hadden belegd, een bedrag dat vrijwel overeenkomt met dat van het totale geplaatste en gestorte aandelenkapitaal vermeerderd met statutaire en andere reserves (premiereserve als zijnde geen eigenlijke reserve, doch een „verplichting”, daaronder natuurlijk niet begrepen). Een verdubbeling van dat bedrag zou spreker toejuichen. Naar aanleiding hiervan merkte de heer Niemeijer later bij de discussie terecht op, dat, waar volgens de heer Posthuma het verschil tussen risicodragend en risicomijdend kapitaal steeds minder wordt, er geen beletsel bestaat om, behalve eigen kapitaal en vrije reserves, een bescheiden deel van de premiereserve in aandelen te beleggen. Overigens, zo merkte de heer Niemeijer op — en deze opmerking lag m.i. geheel in de lijn van het betoog van de heer Posthuma — „is het in principe wel de taak van het verzekeringsbedrijf alleen te beleggen in de risicomijdende sfeer en is verscheidenheid in de beleggingen niet veel verkieslijker? En, aldus dezelfde spreker: als het dan al verdedigbaar is een deel van de beschikbare middelen in de risicodragende sfeer te beleggen, brengt dan ook niet de omstandigheid, dat de institutionele beleggers over veel kapitalen de beschikking hebben, hen er niet toe andere gebieden dan vroeger te betreden? Inderdaad: het is alles een kwestie van verhoudingen.

Vóór de oorlog verwonderde men er zich hier te lande over, dat bijv. Engelse maatschappijen aandelenpakketten overnamen in een tijd dat men hier, schoorvoetend en na veel getheoretiseer, ter beurze wat aandelen en dan nog alleen van de allerbeste ondernemingen kocht. De kapitalen, welke aan de institutionele beleggers zijn toegevloeid, zijn inderdaad belangrijk geweest. De balanswaarde der gezamenlijke beleggingen der binnenlandse levensverzekeringmaatschappijen bedroeg ultimo:

1939	f 1.366.400.000
1946	„ 2.398.800.000
1947	„ 2.669.800.000
1948	„ 2.884.100.000

Wij kunnen er dus op rekenen, dat een f 200 mln à f 250 mln per jaar beschikbaar komt en dat over de legging daarvan een beslissing moet worden genomen. Het genoemde bedrag moet dan nog worden verhoogd met de over de bestaande beleggingen ontvangen rente en de ontvangen aflossingen, welke wij ook wel op een kleine

f 200 mln kunnen schatten. Dit alles te beleggen in risicodragend kapitaal zou wel wat veel gevraagd zijn, maar zeker is, dat een naar verhouding groot percentage thans reeds ter beschikking van het bedrijfsleven wordt gesteld. De heer Posthuma noemde voor 1950 het cijfer van f 100 mln. Ik heb redenen om aan te nemen, dat zijn schatting aan de hoge kant is, doch ongetwijfeld hebben de institutionele beleggers getoond, dat zij hun plicht indachtig zijn geweest. Bij dit alles mag vooral niet vergeten worden, dat behalve aan de industrie, belangrijke bedragen zijn verstrekt op hypotheek (veelal opgenomen voor financiering van bedrijven, mechanisering van de landbouw en helaas ook wel voor betaling van belasting), dat onroerend goed is gebouwd of aangekocht, leningen zijn gegeven aan scheepshypotheekbanken, electriciteits- en waterleidingbedrijven en dat waar geld werd verstrekt aan overheidslichamen (zij het in veel beperkter mate dan vroeger) dit zeker niet altijd werd gebruikt voor deficit-financiering of consumptieve doeleinden, doch ook voor productieve, zoals industriegebouwen, wegeaanleg, bruggenbouw e.d.m.

Dat de institutionele belegger bij de verstrekking van leningen aan de Overheid zich er steeds van moet gewisselen of de gelden voor productieve doeleinden worden gebruikt is onredelijk om te verlangen en dat hij dergelijke leningen aantrekkelijk kan achten is begrijpelijk. De rente, waartegen overheidslichamen thans mogen lenen, is echter zo laag gesteld, dat de institutionele belegger zich van deze credietverlening onthoudt en daarmede is dan bereikt, dat de gemeenten en provinciën welhaast niet meer op de kapitaalmarkt terecht kunnen. Men heeft blijkbaar geschroomd, angstvallig een ingrijpen in de gemeentelijke autonomie vermijdend, de lagere overheidslichamen een bepaalde leningspolitiek voor te schrijven, welke het aangaan van schuld voor bepaalde niet noodzakelijk geachte doeleinden onmogelijk zou maken. Erg openlijk is deze politiek niet, doch indien men — door de omstandigheden daartoe genoodzaakt — de investeringen zal moeten gaan beperken, zal men er niet aan kunnen ontkomen aan de overheidslichamen een bepaalde investeringspolitiek voor te schrijven en het is te hopen, dat de Staat daarbij tot voorbeeld zal zijn. Het is te hopen, dat men niet vervalt tot een reglementering, zoals wij die thans reeds bij de handelsbanken zien en op de bezwaren waarvan in het laatste jaarverslag van De Twentsche Bank zo duidelijk is gewezen. „In concreto” — zo lezen wij daar — „geven echter de getroffen maatregelen ons geen enkele reden tot verheugenis. Zij breken de mooie traditie, waarbij voor banken als de onze ieder redelijk verlangen van De Nederlandsche Bank wet was, waaraan men zich vrijwillig onderwierp”. Ook in het levensverzekeringsbedrijf wil men het algemeen belang laten prevaleren boven het strikt genomen eigen belang en het is verheugend, dat de voorzitter van de Bedrijfsgroep Levensverzekering daarvan heeft willen getuigen. Hij had daarbij de duidelijke instemming van de vergadering. Zelfs „blosz denkende Köpfe” kunnen aan een dergelijk getuigenis en aan de reeds gegeven bewijzen van goede wil moeilijk voorbijgaan zonder er kennis van te hebben genomen.

Rotterdam.

J. A. F. Ch. H. VAN DEN BROEKE.

INGEZONDEN STUK

Consequenties van de liberalisaties voor de Nederlandse kledingbalans

Dr C. N. F. Swarttouw te Utrecht schrijft ons:

Het artikel van de heer A. H. Ponfoort in „E.-S.B.” van 14 Februari jl.: „Consequenties van de liberalisaties voor de Nederlandse kledingbalans” bevat de conclusie, dat deze balans in het afgelopen jaar een belangrijk deficit heeft opgeleverd ten gevolge van de ongunstige import-

exportverhouding in bepaalde groepen van artikelen.

Merkwaardigerwijs is bij de behandeling van de tricot-sector uitsluitend rekening gehouden met de ontwikkeling van de import- en exportverhoudingen voor enkele artikelen van deze industrie, terwijl de cijfers omtrent andere, niet minder belangrijke artikelen, geheel buiten beschouwing worden gelaten: In de voetnoot bij zijn artikel vermeldt de heer P. „volledigheidshalve”, welke statistiekposten voor zijn onderzoek werden gebruikt, doch bij bestudering daarvan blijkt, dat, indien men het doel, t.w. de opstelling van een kledingbalans, voor ogen houdt, deze volledigheid ernstig tekortschiet. Wij laten daarbij nog buiten beschouwing, dat het weinig gelukkig moet worden geacht om een balans op te maken over een periode van 11 maanden, waarbij de schrijver klaarblijkelijk niet voldoende geduld kon opleveren om de publicatie van de jaarcijfers af te wachten.

Indien de heer P. alle tot de tariefposten 581 t/m 583 behorende statistieknummers in zijn beschouwing had betrokken, uitgezonderd althans de nummers 0 en 6 betreffende stukgoederen, dan zou hij tot de conclusie gekomen zijn, dat in de tricotsector niet over 11 maanden een import van 28 miljoen gulden tegenover een export van 10 miljoen gulden stond, doch over het gehele jaar een invoer van 55,9 miljoen gulden tegenover een uitvoer van 24,4 miljoen gulden.

De heer P. had twee berekeningen kunnen maken, nl. een omtrent de confectie-industrie, dus zonder de tricot- en kousenindustrie, welke een zelfstandig georganiseerde tak van bedrijf vormt, ofwel een omtrent de confectie-industrie en tricot- en kousenindustrie tezamen, omvattende alle textielkledingposten. De gekozen tussenweg moest tot minder juiste cijfers en conclusies leiden.

Naschrift.

De artikelen, die ressorteren onder het Bureau der Vereniging van Tricot- en Kousenfabrikanten zijn duidelijk te verdelen in twee groepen, zoals de naam van de Vereniging reeds aangeeft. Dit verschil komt ook tot uiting in een artikel, dat uit de brei-industrie afkomstig is, in het jubileumnummer van „Nederlands Fabrikaat”, 33ste jaargang No 5 - Mei 1950, blz. 112, en waarin o.a. het volgende wordt gezegd: „Men kan twee takken onderscheiden, nl. de industrie van onder- en bovengoederen en die van kousen en sokken”, en even verder: „Een artikel, dat enigszins buiten de bovengenoemde categorie (die der gebreide boven- en ondergoederen) valt, is handschoenen (en wanten)”.

In de kledingindustrie wordt dit onderscheid als een wezenlijk verschil gevoeld. Dat wordt o.a. bewezen door de im- en exportoverzichten, die regelmatig in „De Nederlandse Kledingindustrie”, het officieel orgaan van het NEVEC (Nederlands Economisch Verbond van de Confectie Industrie) worden gepubliceerd en vroeger in het orgaan van de Bedrijfsgroep Kledingindustrie. In deze overzichten maakt men onderscheid tussen „gebreide en tricotkleding” en „kleding, behalve gebreide en van tricot” (zie bijv. 1ste jaargang No 2 van 17 Februari 1951, blz. 18-19), maar onder deze gebreide en tricotkleding wordt *alleen* begrepen de boven- en onderkleding, gebreed of uit tricot (zonder rubber) en *niet* de tweede categorie van kousen, sokken, handschoenen en wanten.

Het lijkt mij dan ook volkomen verantwoord bij een overzicht van de kledingbalans deze tweede categorie buiten beschouwing te laten. Betreft men deze artikelen wel in de beschouwing en vooral het belangrijkste artikel, de dameskousen, dan wordt de van de moeilijkheden, die in het afgelopen jaar door de liberalisaties op im- en exportgebied in de kledingindustrie zijn gerezen, bovendien verdoezeld. De kern van die moeilijkheden immers ligt in de onrustbarende toegenomen import van bepaalde artikelen, terwijl bij de dameskousen de zeer grote import

van nylonarens en nylonkousen niet een directe consequentie van de liberalisatie is, maar een uit behoefte voortkomende noodzaak, welke buitensporige import bovendien zeer waarschijnlijk een tijdelijke zal zijn, gezien het initiatief van de A.K.U. op dit gebied. Op dit laatste wordt trouwens ook gewezen in het bovengenoemde artikel in „Nederlands Fabrikaat”.

Het verwijt van Dr Swarttouw niet de jaarcijfers te hebben afgewacht, snijdt in het geheel geen hout, daar het in de tweede helft van 1950 volkomen duidelijk was welke kant het bij de kledingim- en export opging en wat de oorzaken van het toenemende deficit waren, zodat het aantal maanden waarop men de beschouwing baseerde willekeurig was. In December 1950 is wederom voor f 3 mln méér tricotboven- en onderkleding geïmporteerd dan uitgevoerd.

Amsterdam.

A. H. PONFOORT.

BOEKBESPREKING

De Overheid neemt en geeft. De financiële politiek van de Regering en de sociale achtergrond daarvan, door Prof. Mr P. Lieftinck. N.V. De Arbeiderspers, Amsterdam 1951, 36 blz.

Eén dezer dagen heeft Prof. Lieftinck een brochure doen verschijnen, welke men met een zekere spanning ter hand neemt. Een ieder immers, is er zich van bewust, dat ons land moeilijke dagen beleeft en nog moeilijkere tegemoet gaat. De plannen, welke worden beraamd om hieraan het hoofd te bieden, bevinden zich in een sfeer van vertrouwelijkheid; het inzicht van het grote publiek in de sociale verhoudingen, welke hierbij als achtergrond een zeer belangrijke plaats innemen, is beperkt. Wanneer Minister Lieftinck zich in dit tijdsbestek tot het Nederlandse volk richt, zijn de verwachtingen hoog gespannen.

Dit te meer omdat reeds na lezing van de eerste bladzijden blijkt, dat de schrijver zich niet beperkt tot de financiële aspecten, maar ook op de andere facetten van het economisch leven ingaat. Gegeven de samenhang der verschijnselen was dit min of meer noodzakelijk; de brochure kon er slechts door aan waarde winnen.

Vraagt men zich na lezing van de brochure af, waarom men enigszins door een gemengd gevoel is bevangen, dan moet men, naar ik meen, een scheiding maken tussen het betoog en het laatste hoofdstuk, de conclusies. Het betoog zet duidelijk en met klem de problemen, waarvoor ons land stond en staat en de maatregelen van de Overheid uiteen; het kenmerkt zich echter soms door een zekere disharmonie in de uitwerking, waardoor een indruk van eenzijdigheid in de belichting ontstaat.

Het niet ingaan op de zo belangrijke loonpolitiek van de Regering; de wijze, waarop de bedrijven „gebrekkige rekenmethoden”, gebrekkige organisatie en gebrekkige loonstelsels” in de schoenen worden geschoven, die bovendien geen enkel verband zouden houden met de „herverdeling”; het niet uitwerken van de zeker aanwezig geachte mogelijkheid van opvoering van de productie (nadat geconstateerd is, dat de onverbiddelijke keus minder investeren of minder consumeren is) zijn evenzovele punten, die tot gevolg zullen hebben, dat dit deel van de brochure sommige groepen van de bevolking eerder zal irriteren dan geheel overtuigen. Mogelijk vooral, omdat men thans eerder een nog meer concrete vormgeving van de consequenties, met het oog op de toekomst, dan een zo uitvoerige verdediging van het overheidsbeleid in de achter ons liggende jaren, had verwacht.

Dit alles geldt niet voor het laatste hoofdstuk van de brochure. Dit kan — ondanks het feit, dat men bij conclusies door de meer globale vorm bepaalde moeilijkheden

vermijdt — in zijn onomwondenheid, kernachtigheid en directheid voor het overgrote deel van ons volk een appèl zijn. Wat naar ik meen (mogelijk te optimistisch) van grote betekenis is. Want behalve door de grootte van het nationale inkomen en een sociaal rechtvaardige verdeling daarvan, de door Prof. Lieftinck met name genoemde factoren, wordt de welvaart van een natie, op de lange termijn, bepaald door de geesteshouding van zijn bevolking.

Deze brochure verruimt het inzicht en onderstreept de onontkoombaarheid van maatregelen, die wij allen zullen moeten ondergaan; zij mist in het eerste deel de bundelende kracht, die wij op dit moment meer dan ooit nodig hebben. Men moet bij het lezen niet uit het oog verliezen, dat de brochure blijkbaar niet zonder meer het geven van een, in deze weken zeer actueel, programma beoogt, maar een bewerking is van een, in het begin van het jaar gehouden, rede voor een partijraadsvergadering van de P.v.d.A. Het jammer, dat dit niet op de brochure is vermeld.

v. d. B.

AANTEKENINGEN

West-Duitsland als handelspartner

Gedurende de laatste dagen staat West-Duitsland, ook economisch gezien, weer in het middelpunt der belangstelling. De Westduitse Regering heeft zich nl., zoals bekend, genoodzaakt gezien een aantal maatregelen te treffen, teneinde te trachten voor de binnen het kader der Europese Betalingsunie ontstane financiële moeilijkheden een oplossing te vinden. Deze maatregelen hebben elkaar in snel tempo opgevolgd: nadat op 22 Februari een bevel tot opschorting van de invoer van die goederen, die zonder beperking uit de E.B.U.-landen mochten worden geïmporteerd, was uitgevaardigd, volgde op 27 Februari een invoerverbod voor goederen, waarvoor quota waren vastgesteld.

Het ligt voor de hand, dat de manipulaties der Westduitse Regering allerwegen met interesse worden gevolgd en niet in het minst in Nederland. Immers, de handelsbetrekkingen tussen Nederland en de Bondsrepubliek zijn wel zeer nauw. Blijkens gegevens van het C.B.S. was Duitsland in 1950, wat de totale handelsbeweging — dus in- en uitvoer tezamen — betreft, na België/Luxemburg onze voornaamste handelspartner. Belangrijker nog is, dat West-Duitsland het afgelopen jaar met f 1.105 mln onze eerste afnemer was, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk met f 781 mln. Voorts was de Bondsrepubliek na België onze grootste leverancier.

In- en uitvoer van Nederland in 1950.

	Invoer		Uitvoer	
	in f. mln	in pCt	in f. mln	in pCt
Totaal, w.o.:	7.752	100	5.288	100
België/Luxemburg	1.430	18,4	722	13,6
West-Duitsland	934	12,0	1.105	20,9
Verenigd Koninkrijk	760	9,8	781	14,8
Verenigde Staten	899	11,6	227	4,3
V.S. van Indonesië	510	6,6	300	5,7
Frankrijk	373	4,8	240	4,5
Zweden	261	3,4	191	3,6

Bron: Maandstatistiek van de in-, uit- en doorvoer.

Van Westduits standpunt gezien, zijn de Nederlands-Westduitse handelsbetrekkingen evenzeer belangrijk. Gedurende de eerste elf maanden van het afgelopen jaar bevond Nederland zich, wat de totale Westduitse handelsbeweging betreft, met \$ 518 mln op de eerste plaats, gevolgd door de Verenigde Staten met \$ 457 mln. Was de

Westduitse Bondsrepubliek in 1950 onze voornaamste afnemer, eenzelfde positie nam Nederland in ten opzichte van de Westduitse uitvoer; niet minder dan 14,3 pCt van de totale Westduitse uitvoer vond in Nederland zijn afzetgebied. Het belang van Nederland als afzetgebied voor de Bondsrepubliek blijkt wel uit het feit, dat België, de tweede afnemer op de ranglijst, slechts 8,1 pCt van de totale uitvoer voor zijn rekening nam. Als leverancier paraisseerde ons land met 11,3 pCt op de tweede plaats, gevolgd door Frankrijk met 6,2 pCt.

In- en uitvoer van de Westduitse Bondsrepubliek en West-Berlijn ¹⁾.

	Invoer		Uitvoer	
	in \$ mln	in pCt	n \$ mln	in pCt
Totaal, w.o.:	2.389	100	1.740	100
Nederland	269	11,3	249	14,3
Verenigde Staten	370	15,5	87	5,3
Frankrijk	148	6,2	131	7,5
Zweden	136	5,7	106	6,1
België	85	3,5	141	8,1
Italië	103	4,3	103	5,9
Denemarken	105	4,4	73	4,2
Groot-Brittannië	101	4,2	77	4,4
Zwitserland	74	3,1	102	5,9

¹⁾ Eerste elf maanden van 1950. Bron: „Wirtschaft und Statistik“

Uiteraard is in het licht der huidige Duitse moeilijkheden en invoermaatregelen allereerst de uitvoer van Nederland naar de Bondsrepubliek van belang. Daarom is het wellicht interessant hieronder enkele artikelen te doen volgen, voor welke de uitvoer naar West-Duitsland, hetzij door de grote bedragen, die hiermede zijn gemeoid, hetzij doordat Duitsland van de uitvoer dezer artikelen het leeuwendeel voor zijn rekening neemt, van uitzonderlijk grote betekenis. Vooropgesteld zij echter, dat uit de grote verscheidenheid van artikelen slechts een greep is gedaan en dat onderstaand staatje derhalve geenszins op volledigheid aanspraak maakt.

Uitvoer van Nederland naar West-Duitsland van enkele artikelen in 1950.

Goederen	Totale uitvoer	Naar West-Duitsland	
	× f 1.000	× f 1.000	in pCt
Varkensvlees	15.520	15.140	97,3
Gezouten spek (excl. bacon)	9.431	9.420	99,9
Boter	257.666	76.679	29,8
Kaas	162.552	48.409	29,8
Verse eieren	167.957	153.051	91,1
Verse tomaten	30.698	11.382	37,1
Asperges	2.583	2.582	99,9
Verse bloemkool	6.700	5.667	84,6
Komkommers	12.779	8.584	67,2
Verse appels	18.722	15.833	84,6
Koffie	19.780	17.432	88,1
Rijst	20.123	19.131	95,1
Ruwe aardnotenolie	12.363	12.363	100,0
Kokosolie	24.181	23.730	97,7
Ruwe lijnolie	24.714	23.080	93,4
Gekristalliseerde suiker	105.742	46.144	43,6
Wollen weefsels van onvermengde wol	80.399	49.823	62,0
Mantels, complets en mantelpakken van wol	32.909	18.768	57,0
Japonnen van wol	2.406	1.783	74,1
Banka- en Billitontin	102.334	25.329	24,8

Bron: Maandstatistiek van de in-, uit- en doorvoer.

Wanneer men bovenstaand staatje beziet, dan blijkt wel duidelijk de zeer grote betekenis, die én voor de Nederlandse betalingsbalans in het algemeen én voor de uitvoermogelijkheden der diverse bedrijfstakken in het bijzonder, aan de Nederlands-Westduitse handelsbetrekkingen moet worden toegekend. Het spreekt dan ook

welhaast vanzelf, dat in Nederlandse kringen de verdere maatregelen der Westduitse Regering met grote belangstelling worden tegemoet gezien.

Rotterdam.

J. H. ZOON.

Enkele statistische gegevens omtrent Argentinië

I

Na een statistische „blackout”, welke ongeveer twee jaar heeft geduurd, is de Argentijnse Regering sedert kort weer overgegaan tot de maandelijks publicatie van een aantal gegevens van statistische aard. In het voorwoord van de eerste publicatie wordt als reden van de nu beëindigde „blackout” aangevoerd, dat in tijden van economische strijd — en, zo wordt gezegd, „onze strijd was niet minder dan een strijd om de economische onafhankelijkheid” — de kennis van statistische gegevens voor de tegenstander evenveel nut oplevert als de kennis van hetgeen in het vijandelijke kamp gebeurt in een militaire oorlog. Nu Argentinië, aldus het voorwoord, deze strijd heeft gewonnen, heeft geheimhouding van de thans openbaar gemaakte cijfers niet langer zin.

Men heeft dus gedurende ruim twee jaar het belang, dat tal van belanghebbenden, zowel in binnen- als buitenland (bankvezen, handel, industrie) hebben bij een zo snel en volledig mogelijke berichtgeving op statistisch gebied, ondergeschikt gemaakt aan de gevoerde en gewonnen strijd om de economische onafhankelijkheid.

De eerste twee nummers (October en November 1950) van de nieuwe „Sintesis Estadística Mensual” bieden de mogelijkheid om zich een beter denkbeeld te vormen omtrent de recente economische ontwikkeling van het land dan sinds lang mogelijk was aan de hand van de fragmentarische gegevens, die nu en dan uit openbare redvoeringen bekend werden, en uit de veel talrijker, maar gevaarlijker geruchten, die bij afwezigheid van elke officiële statistiek, gretig de ronde deden. Ook thans nog ontbreken velerlei gegevens, welke kennis van belang is bij de beoordeling van de ontwikkeling van het land.

Bevolking.

In de eerste plaats bevat de publicatie een aantal gegevens van demografische aard. Het aantal inwoners bedroeg per:

1 Mei 1914	7.885.000 ¹⁾
31 Dec. 1939	13.132.000 ²⁾
31 Dec. 1945	15.546.000
31 Dec. 1946	15.787.000
31 Dec. 1947	16.074.000
31 Dec. 1948	16.472.000
31 Dec. 1949	16.804.000
31 Aug. 1950	17.180.000

¹⁾ Ontleend aan de „Annuaire Statistique de la Société des Nations 1942/44”.

Vooraf het migratie-overschot heeft belangrijk bijgedragen tot de bevolkingsaanwas in de laatste jaren. Van 3.041 in 1945 steeg het tot 46.112 in 1947, tot 138.192 in 1948, tot 157.195 in 1949, terwijl in de eerste acht maanden van 1950 102.712 meer personen het land binnenkwamen dan verlieten. De in vele delen van de wereld heersende onrust op economisch en politiek gebied hebben ongetwijfeld bijgedragen tot deze sterke toevloeiing van emigranten, waarvan een groot deel door Italianen wordt gevormd.

Volgens de volkstelling van 1947, waarvan eveneens de eerste resultaten worden bekend gemaakt, leefde 62,6 pCt van de bevolking in steden ¹⁾, waarvan in Buenos Aires alleen 2.981.000. Gedurende de laatste drie jaren

¹⁾ Plaatsen met meer dan 2.000 inwoners.

zal dit percentage ongetwijfeld verder zijn gestegen, daar het een algemeen erkend verschijnsel is, dat vooral in 1949 en 1950 zich een grote trek van het platteland naar de steden heeft geopenbaard. De betere levensomstandigheden en het hogere loonpeil in de steden worden als oorzaak daarvan genoemd.

Waren in 1914 tegenover elke 100 vrouwen nog 115,5 mannelijke inwoners, uit de resultaten van de volkstelling blijkt, dat dit verhoudingscijfer in 1947 tot 105,1 was gedaald. In dit opzicht lopen de cijfers voor de verschillende delen van het land sterk uiteen. In die gebiedsdelen, waar het leven het minste comfort biedt, en welke het dunst zijn bevolkt, is het mannenoverschot belangrijk hoger dan het gemiddelde. Het bedroeg in Vuurland (Tierra del Fuego) in 1947 nog 271, in Santa Cruz 199,7, terwijl in Commodore Rivadavia (het belangrijkste petroleumcentrum) tegenover elke 100 vrouwen 162 mannen woonden. De hoofdstad Buenos Aires vertoont een tegengesteld beeld, nl. 100 vrouwen tegen 94,5 mannen.

Het in beroep of bedrijf werkzame deel van de bevolking boven 14 jaar beliep 6.267.000. Naar de voornaamste bedrijfstakken gesplitst vindt men het volgende beeld (afgeronde cijfers):

Landbouw en veeteelt	1.537.000	
Bosbouw	79.800	
Extractieve bedrijven	32.100	
Jacht en visserij	5.400	1.654.300
Voedingsindustrie	289.600	
Kleding en textiel	457.900	
Metaalindustrie	256.200	
Constructie en bouwnijverheid	338.000	
Chemische industrie	104.400	
Overige secundaire productie	349.200	1.795.300
Handel, banken, verzekering, etc.	855.000	
Landvervoer	324.100	
Overheidspersoneel	615.600	
Vrije beroepen	106.300	
Huiselijke diensten	385.900	
Overige dienstver	330.900	2.616.900
Onpekend		200.900
		6.267.400

Rélatief het grootste aantal personen van vreemde nationaliteit wordt aangetroffen in het hotelbedrijf (40,7 pCt), in de houtindustrie (34 pCt), in het lucht- en scheepvaartbedrijf (32,7 pCt), in het bankwezen en de handel (30,1 pCt), terwijl uiteraard het geringste percentage vreemdelingen voorkomt onder het overheidspersoneel (8,7 pCt).

Loonpeil, kosten van levensonderhoud, arbeidsconflicten.

De stijging van het loonpeil gedurende de laatste jaren wordt duidelijk weerspiegeld door het volgende overzicht van het gemiddelde uurloon (in Arg. pesos):

	Geschoolden			Ongeschoolden		
	1943	1946	1950 Aug.	1943	1946	1950 Aug.
Metselaar	1,03	1,26	3,38	0,70	0,90	2,69
Timmerman	0,88	1,28	3,33	0,73	1,07	2,73
Electricien	1,25	1,47	3,38	0,76	0,91	2,69
Smid	1,05	1,45	3,38	0,68	0,84	2,69
Bakker	0,88	1,13	2,60	0,54	1,—	2,45
Schilder	0,85	1,19	3,38	0,70	0,88	2,69
Radiotechnicus	1,05	1,28	3,20	0,68	1,—	2,05
Kleermaker	1,08	1,41	5,03	0,65	0,81	2,26
Tricotage	0,83	1,—	2,40	0,63	0,82	1,80
Typograaf	1,45	1,65	2,88			
Draaier	0,99	1,43	3,20	0,68	0,86	1,95
Schoenmaker	1,20	1,50	3,—	0,65	0,86	2,20

Vooraf sedert 1946 blijkt dus het gemiddelde uurloon belangrijk te zijn gestegen, terwijl tevens een belangrijke nivellering van het loonpeil is waar te nemen. De aandacht wordt voorts getrokken door het belangrijk boven het gemiddelde uitkomende loonpeil van de arbeiders in de kledingindustrie en door het bij de overige bedrijfs-

takken achtergebleven loonpeil in de bakkerijen en in de tricotage-industrie.

Parallel met de stijging van het gemiddelde loonpeil is ook het beloop van het indexcijfer voor de kosten van het levensonderhoud. De basis van dit indexcijfer wordt gevormd door de in 1943 door een enquête vastgestelde kosten van het levensonderhoud voor een in Buenos Aires levend gezin van een ongeschoolde industrie-arbeider, bestaande uit man, vrouw en 2 kinderen beneden de 14 jaar.

	alge- mene index	voe- ding	kle- ding	huur	electr.	huis- raad	diver- sen
1943 ..	100	100	100	100	100	100	100
1945 ..	119,4	119,5	113,9	117,3	111,3	116,3	134,5
1947 ..	159,5	165,2	178,4	117,3	105,2	136,9	175,7
1949 ..	237,3	245,6	502,2	119,1	140,1	189,7	275,7
Aug. 1950 ..	300,9	320,7	369,6	127,8	140,0	247,0	369,6

De stijging van de kosten van het levensonderhoud blijkt zich dus in een steeds sneller tempo te voltrekken. Bedroeg de procentuele verhoging in de drie twee-jaarlijkse perioden tussen 1943 en 1949 resp. 19,4 pCt, 33,6 pCt en 48,9 pCt, in het laatstverlopen jaar alleen bedroeg de stijging reeds 26,7 pCt.

Bij dit overzicht moeten de volgende opmerkingen worden gemaakt.

De stijging van de kosten van het levensonderhoud van de beter-gestitueerden is waarschijnlijk veel groter geweest, daar immers de uitgaven, welke een min of meer luxe-karakter dragen, naar verhouding sterker zijn gestegen dan de prijzen voor artikelen van het allereerste levensonderhoud. De schaarste aan geïmporteerde artikelen, gevolg van de beperkte invoer, gepaard aan een belangrijke verhoging van de invoer-wisselkoersen, en vooral het feit dat de prijsbeheersingsvoorschriften niet van toepassing zijn op uitgesproken luxe-goederen, zijn de voornaamste oorzaken van dit verschijnsel. Is bijv. de winst op confectiekleding aan een bepaalde limiet gebonden, voor maatkleding of voor bont gelden deze voorschriften niet.

Voorts vereist het indexcijfer voor huur een nadere toelichting. Dit is klaarblijkelijk vastgesteld op grond van huren, welke aan de prijsbeveiligingsvoorschriften zijn onderworpen. Deze voorschriften houden voornamelijk in, dat eenmaal vastgestelde huurprijzen niet mogen worden verhoogd, terwijl alle bestaande huurovereenkomsten voor onbepaalde tijd van kracht blijven. Hij, die om welke reden ook, genoodzaakt is een ander huis te betrekken, is gedwongen een vele malen hogere huur te betalen dan hij die reeds enkele jaren in een soortgelijk huis woont, en wiens huur dus onveranderd is gebleven. Gevallen, dat iemand voor een middenstandswoning 750 tot 1.000 pesos per maand moet betalen, terwijl een ander, die sedert een aantal jaren een soortgelijk huis bewoont, slechts 250 à 300 pesos verwoont, komen veelvuldig voor. Deze omstandigheid bezorgt vele jonggehuwden en immigranten, vooral bij het bestaande woninggebrek, grote moeilijkheden. Voor veel gezinnen maakt de huur 40 à 50 pCt van het maandelijkse inkomen uit.

Vervolgens moet er op worden gewezen, dat deze indexcijfers slechts betrekking hebben op het tijdvak tot en met Augustus 1950. Mede als gevolg van de wijziging van de buitenlandse wisselkoersen in die maand en tevens ten gevolge van de in het laatste halfjaar sterk gestegen prijzen van de grondstoffen op de wereldmarkten, zullen de laatste maanden van 1950 zonder twijfel een verdere belangrijke stijging van de kosten van het levensonderhoud doen zien.

Deze voortgezette stijging van de kosten van het levensonderhoud hebben noodzakelijkerwijze geleid tot een grote

onrust in de arbeiderswereld, hetgeen geïllustreerd moge worden door de volgende cijfers:

	Aantal stakingen	Aantal betrokken arbeiders	Verlies aan man-dagen	Gederfd loon (Pesos)
1943	85	6.754	87.200	528.000
1944	27	9.121	41.400	345.000
1945	47	44.186	509.000	2.865.000
1946	142	333.929	2.047.600	14.336.000
1947	64	541.377	3.467.200	37.652.000
1948	103	278.179	3.158.900	32.981.000
1949	36	29.164	510.400	9.577.000
1950 (8 m.)	31	151.695	1.999.600	63.676.000

Na de betrekkelijke kalmte van 1949, wijzen de cijfers op een toenemende onrust in het jaar 1950. Uit de gegevens omtrent het gederfde loon spreekt duidelijk de sterke stijging van het gemiddelde loon. In 1943 bedroeg het gederfde loon per man-dag ca pes. 6,—; in 1950 bedraagt het bijna 32 pesos. Er is een onverklaarbare tegenspraak tussen de aldus te constateren stijging van het loonpeil in de verhouding 1 tegen ruim 5, en de hiervoor weergegeven statistiek betreffende het gemiddelde loon, welke voor dezelfde periode een stijging van 1 op 3 tot 1 op 3½ aanwijst.

Uit de detailcijfers blijkt, dat in 1946 en 1948 de arbeiders in de kledingindustrie een groot aandeel hadden met resp. 947.536 en 1.082.171 verloren man-dagen en met 5.812.000, resp. 11.277.000 gederfd loon. In 1947 namen de textielarbeiders met 1.964.248 verloren mandagen en 20.548.000 gederfd loon in dit opzicht de eerste plaats in. Afgezien van de landbouw en veeteelt, en de heterogene groep van handel, bankwezen en verzekeringswezen, en van het overheidspersoneel, omvat de groep textiel- en kledingindustrie het grootste aantal arbeiders. Deze bedrijfstak kan dus de omvangrijkste (naar het aantal arbeiders gerekend) van Argentinië worden genoemd. Uit de statistiek van het gemiddelde loon blijkt hoe relatief en absoluut de arbeiders uit de kledingindustrie de grootste loonsverhoging hebben weten te behalen. Daarnaast blijkt ook uit de hiervoor gegeven indexcijfers van de kosten van het levensonderhoud, dat de stijging van de post kleding belangrijk groter is geweest dan van de andere factoren. Men mag dus concluderen, dat klaarblijkelijk de arbeiders in deze bedrijfstakken succes hebben weten te boeken met hun stakingsactie, maar dat anderzijds daardoor een belangrijke bijdrage werd geleverd tot de verhoging van de kosten van het levensonderhoud.

Buenos Aires, 2 Februari 1951. J. E. SPINOSA CATTELA.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Studiedag over

„Marktanalyse in het vervoer”

Namens het Nederlands Verkeersinstituut, Bezuidenhout 23, 's-Gravenhage wordt hierdoor medegedeeld, dat op Dinsdag 20 Maart 1951 in het Hotel-Café-Restaurant „De Schuur”, Catharinastraat 17 te Breda een studiedag zal worden gehouden over „Marktanalyse in het vervoer”, welk onderwerp van de theoretische zijde zal worden bezien door Dr J. G. Stridiron en van de praktische zijde door Mr D. van Setten. De deelnemingskosten voor deze studiedag bedragen fl,— per persoon. Aanmelding dient vóór 15 Maart 1951 te geschieden door overschrijving van dit bedrag op postrekening 2055 van het N.V.I. te 's-Gravenhage.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Het passeren van de ultimo bracht op de geldmarkt ditmaal slechts een vrij lichte verkrapping teweeg. Dat er wel enig beroep op de liquide middelen der banken werd gedaan, bleek uit de cijfers van de weekstaat van De Nederlandsche Bank per Maandag 26 Februari 1951. Volgens deze waren nl. t.o.v. de week tevoren de voorschotten met f 14 mln gestegen en de saldi van banken met f 4 mln gedaald. Het feit, dat de banken minder callgeld voor de discontohandelaars beschikbaar hadden, was aanleiding om de callgeldrente per 2 Maart tot 1½ pCt te verhogen. Van een verkoopdruk van schatkistpapier was echter geen sprake. De kortere termijnen noteerden merendeels $1\frac{3}{8}$ — $\frac{7}{16}$, een half jaar en langer lopend papier $1\frac{7}{16}$ — $\frac{1}{2}$.

De kapitaalmarkt.

Het koersniveau op de aandelenmarkt onderging, zoals uit onderstaande tabel blijkt, per saldo slechts betrekkelijk weinig verandering. Wanneer men in aanmerking neemt, dat gedurende de verslagweek ter beurse een aantal executies plaatsvond, waarop voor niet onaanzienlijke bedragen aan effecten werden verkocht, en dat er de laatste weken van een geprononceerde inflatiestemming geen sprake is geweest, moet men wel tot de conclusie komen, dat de grondtoon van de aandelenmarkt tot dusverre gunstig blijft. Ook het feit, dat het onderbrengen van de talrijke aan de markt komende emissies de laatste tijd met zo weinig moeilijkheden gepaard gaat, wijst in deze richting. Inmiddels mag men niet uit het oog verliezen, dat het latente tekort aan risicodragend kapitaal in de zin van een gebrek aan nieuwe beschikbare middelen voor de Nederlandse emissiemarkt niet zozeer tot uiting komt in de door de banken m. o. m. voorzichtig in doses aan de markt toegediende emissies met claims van reeds ter beurse genoteerde ondernemingen, dan wel in de mate, waarin nieuwe grote kapitalen eisende projecten via de beurs kunnen worden gefinancierd. Het is in dit verband wel typisch, dat bijv. in het geval van de voorgenomen oprichting van een Maatschappij voor Exportfinanciering — waarmede een bedrag van ettelijke tientallen miljoenen schijnt te zijn gemoed — de hulp van de Herstelbank (ten dele als intermediair voor de institutionele beleggers) zal worden ingeroepen.

Het agio op Amerikaan"tjes" bleef zich op een hoog niveau bewegen; aan het einde van de verslagweek bedroeg het ca 12 pCt. De vrees wordt soms gekoesterd, dat, indien de Nederlandse deviezenpositie zulks nodig zou maken, vordering van deze effecten door de Overheid dreigende is. In dit geval zou afrekening uiteraard plaatsvinden tegen de Amerikaanse koersen, zonder agio. Hier-teenover kan worden gesteld, dat blijkens een uitlating van Minister Lieftinck het Nederlandse bezit aan Amerikaanse fondsen moet worden opgevat als een zekerheid voor door Nederland opgenomen Amerikaanse leningen. Tenzij door de Regeringen van de Verenigde Staten en Nederland op dit punt een verandering in deze afspraak zou worden aangebracht, lijkt de kans op vordering dezer fondsen derhalve vooralsnog niet al te groot.

Aand. indexcijfers.

	23 Febr. 1951	2 Maart 1951
Algemeen	159,4	159,6
Industrie	225,6	226,6
Scheepvaart	181,0	182,7
Banken	132,5	130,3
Indon. aandelen	54,8	54,5

23 Febr. 2 Maart
1951 1951

Aandelen.

A.K.U.	175	177
Philips	246½	252
Unilever	230¼	234¼
H.A.L.	190	194
Amsterdam rubber	124½	127
H.V.A.	113	115
Kon. Petroleum	309½	310½

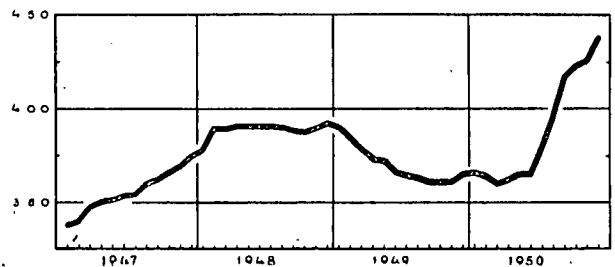
Staatsobligaties.

2½ pCt N.W.S.	77½/16	77/8
3—3½ pCt 1947	96¾	96½/16
3 pCt Invest. certif.	96¾	96½/16
3 pCt Dollarlening	98¾	98/8

J. C. B.

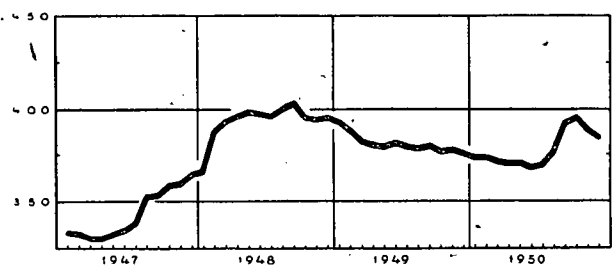
GRAFIEKEN

Het beloop van de groothandelsprizen in België.
Basis 1936—1938 = 100.

Bron: Tijdschrift voor Documentatie en Voorlichting.

Het beloop van de kleinhandelsprizen in België.
Basis 1936—1938 = 100.

Bron: Tijdschrift voor Documentatie en Voorlichting.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmate- riaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, uit- dende in bul- tenlandse geldsoorten	Buitenlandse belaal- middelen	Vorderingen in guldens; voortvloeiende uit betalings- accorden	Voorschotten in rekening courant
5 Febr. '51	1.193.031	938.889	3.518	285.393	90.866
12 Febr. '51	1.193.233	974.318	3.426	220.971	79.488
19 Febr. '51	1.193.419	963.528	3.011	245.026	86.677
26 Febr. '51	1.193.544	979.742	3.153	259.524	100.260
5 Mrt. '51	1.192.625	955.960	3.342	263.128	123.491

Saldi in rekening courant

Data	Bankbiljetten In omloop	Saldi in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voort- vloeiende uit beta- lings- accorden	Andere saldi van niet-inge- zetenen
5 Febr. '51	2.831.374	2.257.172	190.861	1.325.156	420.724	105.817
12 Febr. '51	2.777.883	2.270.368	174.148	1.325.156	436.251	102.398
19 Febr. '51	2.764.978	2.246.015	186.996	1.325.156	365.267	102.463
26 Febr. '51	2.813.966	2.241.256	152.258	1.325.153	390.157	102.938
5 Mrt. '51	2.811.856	2.243.011	193.118	1.385.507	352.832	106.426

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

STAAT I. Ontvangsten op niet-kohlerbelastingen. Kalenderjaar 1950. × f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1950	Febr. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950	Juni 1950	Juli 1950	Aug. 1950	Sept. 1950	Oct. 1950	Nov. 1950	Dec. 1950	Totaal 1 Jan. 1950 t/m ult. Dec. 1950	Raming jaar 1950
Loonbelasting	70,1	65,2	24,2	71,4	66,6	16,4	82,7	66,3	21,9	88,2	69,8	14,8	657,6	*560,0
Dividendbelasting	1,6	5,6	2,3	2,0	3,1	4,1	15,6	6,9	1,7	2,2	2,0	3,3	50,4	45,0
Commissarissenbel.	0,7	0,6	0,2	0,8	0,3	0,2	1,4	1,0	0,2	0,7	0,5	0,3	6,9	6,5
Vereveningsheffing	24,2	24,6	8,7	25,5	22,9	6,2	26,7	24,9	7,2	30,1	26,6	5,9	233,4	210,0
Rechten op de invoer	28,4	26,9	34,7	30,5	41,4	42,4	47,6	38,1	39,1	39,4	39,5	37,8	445,9	300,0
Statistiekrecht	0,7	0,8	1,2	0,9	1,0	1,1	1,0	1,4	1,2	1,0	0,3	0,1	7,9	7,0
Bijzond. Wijnbelasting														0,0
Accijns op zout	0,3	0,2	0,2	0,4	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2	0,2	2,7	7,0
Accijns op gedistilleerd	7,5	6,7	8,3	7,2	7,5	8,1	8,6	7,8	8,1	8,0	8,4	9,8	95,9	90,0
Accijns op bier	1,1	1,2	1,2	1,4	1,3	2,3	2,0	1,9	1,9	1,4	1,3	1,4	18,5	16,0
Accijns op suiker	8,4	8,2	8,1	6,8	7,7	7,8	8,0	6,6	7,6	9,4	6,8	9,7	95,2	80,0
Accijns op tabak	24,1	19,2	24,4	15,1	19,5	20,8	20,2	-25,5	29,1	26,9	19,0	16,6	260,5	190,0
Belast. op gouden en zilveren werken	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,8	0,7
Omzetbelasting	86,1	96,2	60,5	86,1	88,8	50,4	90,1	88,0	46,6	108,3	103,9	47,1	952,0	800,0
Rechten van zegel *)	1,3	1,6	1,7	1,6	1,5	1,9	1,8	2,3	2,1	2,1	1,8	2,1	21,7	18,0
Rechten van registratie	4,6	2,7	3,3	2,7	3,2	3,3	2,7	3,0	2,6	3,7	3,4	5,1	40,5	35,0
Rechten van successie, enz.	5,9	4,8	6,1	5,9	5,3	6,3	5,5	7,6	5,6	6,9	7,5	6,7	74,2	65,0
Motorrijtuigenbelasting	2,8	2,9	3,0	8,6	5,6	3,7	3,7	3,3	3,2	3,9	3,1	3,1	46,8	40,0
Totaal	267,8	267,6	188,4	267,0	276,0	175,2	317,6	285,0	178,3	330,5	293,8	163,7	3.010,9	2.470,2
*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissio'nairs in effecten	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3		3,4	

STAAT II. Ontvangsten op kohlerbelastingen. × f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1950	Febr. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950	Juni 1950	Juli 1950	Aug. 1950	Sept. 1950	Oct. 1950	Nov. 1950	Dec. 1950	Totaal 1 Jan. 1950 t/m ult. Dec. 1950
Inkomstenbelasting	42,2	43,8	62,5	65,8	82,7	87,0	81,6	84,4	84,0	79,2	90,7	88,5	892,3
Vermogensbelasting	3,1	3,3	5,3	3,9	6,0	8,4	8,0	8,3	8,2	7,0	2,6	4,1	68,1
Vennootschapsbelasting	44,9	51,4	60,1	25,4	22,0	17,8	8,6	19,3	47,6	34,1	78,1	53,7	463,0
Grondbelasting ¹⁾	7,8	3,8	1,9	1,2	2,0	5,5	8,1	10,9	13,2	13,0	12,1	8,7	88,2
Personele belasting ¹⁾	5,6	6,5	7,8	6,2	7,3	7,3	4,8	3,2	2,1	1,7	2,4	2,7	57,5
Ondernemingsbelasting ¹⁾	14,0	17,4	26,7	18,5	29,7	34,3	29,8	31,7	28,0	24,3	14,2	16,6	285,3
Totaal	117,5	126,0	164,3	121,0	149,6	160,3	140,9	157,8	183,2	159,4	17,4	174,3	1.854,4

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT III. Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1950. × f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1950	Febr. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950	Juni 1950	Juli 1950	Aug. 1950	Sept. 1950	Oct. 1950	Nov. 1950	Dec. 1950	Totaal 1 Jan. 1950 t/m ult. Dec. 1950	Raming jaar 1950
Vermogensaanwasbel.	7,3	6,8	5,8	5,1	4,6	4,2	3,8	2,3	3,7	16,1	2,3	3,1	65,1	150,0
Vermogensheff. ineens	3,9	3,5	3,4	2,2	2,3	2,9	2,5	2,1	1,7	3,8	1,4	0,8	30,6	50,0
Betaald als volgt ¹⁾ :														
uit zekerheidstellingen	0,3	0,4	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	2,0	
uit geblokkeerd geld en inschrijvingen Grootboek 1946	9,7	13,3	4,0	2,0	1,0	3,0	1,0	1,0	2,0	14,0	0,0	1,0 ²⁾	50,0	
uit overige geconsolideerde staatsschuld met vrij geld	-1,7 ³⁾	-5,8 ³⁾	3,0 ³⁾	3,0	3,0	2,0	4,0	2,0	3,0	3,0	3,0	2,5	21,0	
	2,9	2,7	1,6	1,8	2,6	1,6	2,2	0,4 ³⁾	0,8	3,2	0,6	1,6	20,2	

¹⁾ Benaderende cijfers.²⁾ Incl. correcties voor voorgaande perioden.STAAT IIIa. Ontvangsten op buitengewone middelen ¹⁾.

	1947	1948	1949	1950	Totaal
Totaal voldaan	99	2.049	564	96	2.807
Betaald als volgt:					
uit zekerheidstellingen	17	513	98	2	630
uit geblokkeerd geld en inschrijv. Grootboek 1946	55	811	207	50	1.123
uit overige geconsolideerde staatsschuld	2	346	158	21	527
met vrij geld	26	380	100	22	527

¹⁾ Ten dele benaderingen.²⁾ Ten gevolge van afrondingen behoeven de totalen niet met de som der posten overeen te stemmen.

STAAT IV. Aanslagregeling der kohlerbelastingen en buitengewone heffingen ¹⁾. × f 1 mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1949 opgelegde aanslagen per 31 Dec. 1949	In Jan. t/m Dec. '50 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1949/1950	In Jan. t/m Dec. '50 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1950/1951	Totaal ontvangen in Jan. t/m Dec. 1950 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Dec. 1950
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting ..	549,4	968,2	269,7	892,3	895,0
Vermogensbelasting ..	29,0	89,0	25,7	68,1	75,5
Vennootschapsbelasting ..	143,6	— 12,4	493,1	463,0	161,4
Grondbelasting ²⁾ ..	17,0	—	89,8	88,2	18,7
Personele belasting ³⁾ ..	29,7	25,4	20,0	57,5	17,6
Ondernemingsbelasting ³⁾ ..	214,7	229,9	92,4	285,3	251,7
Totaal ..	983,3	1.300,0	990,7	1.854,4	1.419,9
Vermogensaanwasbelasting + vermogensheffing ineens..	385	— 3 ³⁾	96	286	

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 — 4 = 5.

²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

³⁾ Bij de buitengewone middelen komt geen boekings-tijdvak voor.

STAAT V. Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohlerbelastingen. × f 1 mln

Benaming der middelen	Raming jaar 1949	Opgelegd t/m ult. Dec. 1950 boekings-tijdvak 1949/1950	Raming jaar 1950	Opgelegd t/m ult. Dec. 1950 boekings-tijdvak 1950/1951
	Inkomstenbelasting ..	700,0	988,1	740,0
Vermogensbelasting ..	55,0	89,6	60,0	25,7
Vennootschapsbelasting ..	175,0	362,9	250,0	493,1
Grondbelasting ¹⁾ ..	30,0	27,0	30,0	27,3
Personele belasting ¹⁾ ..	24,0	22,1	24,0	6,7
Ondernemingsbelasting ¹⁾ ..	55,0	127,4	100,0	0,6
Totaal ..	1.039,0	1.617,7	1.204,0	823,1

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.
Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe één maal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III en IIIa.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie), terwijl bovendien de wijze van betaling is aangegeven.

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst is gevorderd met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag

nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen. De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1950 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteuren-administratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1949 behoort normaliter in het boekings-tijdvak 1949/'50 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1950 in het boekings-tijdvak 1950/'51.

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND ¹⁾.

(in 1.000 kg)

Maand	Productie Limburgse mijnen	Verzonden voor binnenlandse behoefte	Invoer
Totaal 1946 ..	8.313.827	6.387.903	2.666.502
Totaal 1947 ..	10.104.345	7.778.585	3.577.564
Totaal 1948 ..	11.032.326	8.059.287	3.435.269
Totaal 1949 ..	11.704.963	8.621.447	4.067.980
Dec. 1949 ..	1.026.042	734.701	291.659
Jan. 1950 ..	1.050.764	768.286	372.349
Febr. 1950 ..	1.951.239	687.221	337.095
Mrt 1950 ..	1.103.070	814.564	374.271
Apr. 1950 ..	961.001	678.925	328.078
Mei 1950 ..	1.025.528	698.109	383.014
Juni 1950 ..	1.031.835	728.854	424.543
Juli 1950 ..	1.029.642	722.519	364.852
Aug. 1950 ..	1.021.399	706.776	285.211
Sept. 1950 ..	1.057.510	760.452	289.427
Oct. 1950 ..	1.062.193	755.409	322.102
Nov. 1950 ..	1.047.970	738.616	396.340
Dec. 1950 ..	928.200 ²⁾	651.500 ²⁾	363.800 ²⁾
Jan. 1951 ..	1.079.700 ²⁾	782.800 ²⁾	272.700 ²⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”

²⁾ Voorlopige gegevens.

IN- EN UITVOER VAN BELGIË ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	
Maandgem. '36/'38 ..	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Maandgem. '47 ..	2.322	7.130	1.070	5.138	— 1.992
Maandgem. '48 ..	2.432	7.293	1.258	6.177	+ 1.116
Maandgem. '49 ..	2.296	6.810	1.210	6.649	— 161
Dec. 1949 ..	2.331	7.941	1.338	6.331	— 1.610
Jan. 1950 ..	2.124	6.959	1.496	6.661	— 298
Febr. 1950 ..	1.817	6.541	1.059	5.938	— 603
Maart 1950 ..	2.552	8.148	1.536	7.480	— 668
April 1950 ..	2.285	6.907	1.364	6.404	— 503
Mei 1950 ..	2.458	7.495	1.181	5.706	— 1.789
Juni 1950 ..	2.442	7.884	1.421	6.743	— 1.141
Juli 1950 ..	2.245	6.745	1.395	6.265	— 480
Aug. 1950 ..	2.005	5.611	894	4.371	— 1.240
Sept. 1950 ..	2.582	9.759	1.118	6.146	— 3.613
Oct. 1950 ..	3.114	10.341	1.384	7.712	— 2.629
Nov. 1950 ..	2.913	9.696	1.551	8.029	— 1.667

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE
IN BELGIË¹⁾.

1938 = 100	Apr. 1950	Mei 1950	Juni 1950	Juli 1950	Aug. 1950	Sept. 1950	Oct. 1950	Nov. 1950
Algemene index v. d. ind. prod. ²⁾	111	110	98	94	107	127	133	
Steenkool	95,3	39,9	94,3	65,8	82,1	95,6	98,4	96,6
Cokes	85,7	86,8	80,2	70,0	80,6	91,8	103,3	96,1
Ruw ijzer	141,0	144,4	145,8	108,6	132,9	164,8	189,8	179,2
Ruw staal	152,5	157,8	161,0	115,1	142,1	197,5	214,4	197,7
Afgewerkt staal	155,4	152,2	161,9	105,5	149,8	196,2	210,9	194,5
Afgewerkt ijzer	58,5	32,3	63,0	38,9	70,4	92,2	90,5	75,8
Vlas (spinnerij)	119,5	94,2	38,8	98,3	121,9	138,5	141,6	130,6
Vlas (weverij)	77,3	79,8	26,3	84,3	85,7	96,0	110,2	
Katoen (spinnerij)	125,9	127,6	51,4	116,1	144,8	149,4	152,7	160,5
Katoen (weverij)	142,8	140,9	56,8	134,5	158,8	174,5	190,9	
Wol (kammol, spin- nerij)	172,9	130,1	132,3	106,2	165,4	163,8	199,2	170,8
Wol (weverij)	164,2	182,6	122,8	135,3	169,5	187,5	203,5	
Vlakglas	73,2	69,4	67,0	60,6	58,2	77,5	86,7	
Holglas	90,5	95,2	98,8	86,5	98,7	107,3	118,3	
Papier	152,6	156,7	168,8	130,3	158,3	179,8	183,1	
Geraffineerde suiker	73,9	71,0	67,5	77,0	85,3	101,7	109,2	102,3
Sigaren	34,3	38,0	39,4	36,7	40,1	51,7	62,6	54,8
Sigaretten	117,7	142,4	144,4	131,8	140,8	143,4	116,3	103,9

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek; . betekent: gegevens ontbreken; gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.

²⁾ Indexcijfer Ministerie van Economische Zaken: 1938 = 100

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Febr. 1951	15 Feb. 1951
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank	f 172.519.661,74	f 185.651.071,37
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 55.505.516,57	„ 38.373.702,77
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlending tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 426.880.999,63	„ 430.861.186,50
Voorschotten op ultimo Jan. 1951 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vordering in rek. courant op: V.S. Indonesië	„ 45.660.210,48	„ 45.660.210,48
Suriname	„ 11.868.070,55	„ 11.282.387,21
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 529.739.658,04	„ 532.700.448,69
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank in rekening courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1875.333.200,—	f 1896.567.400,—
Schatkistpromessen bij De Nederl. Bank ingevolge overeenkomst van 26 Febr. 1947	„ 1500.000.000,—	„ 1500.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank is geplaatst nihil)	—	—
f 4.565,8 mln w.o. garantie Bretton Woods f 1.245 mln.	„ 3320.800.000,—	„ 3334.900.000,—
Daggeldlendingen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 134.325.554,50	„ 134.270.508,50
Schuld op ultimo Januari 1951 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 192.382.852,91	„ 192.382.852,91
Schuld in rek. courant aan: V.S. Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	„ 1.277.809,58	„ 672.184,58
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 35.995.888,23	„ 25.563.956,45
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 429.630.681,02	„ 405.355.082,28
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 1096.182.690,26	„ 1098.204.094,73

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE DRIE NEDERLANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

(In. millioenen guldens)	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij	
	30 Nov. 1950	31 Dec. 1950	30 Nov. 1950	31 Dec. 1950
Activa:				
Kas en schatiers en daggeldleningen	61	75	72	106
Ned. schatkistpapier	1895	1780	2441	2322
	1956	1855	2513	2428
Ander overheidspapier	50	66	64	84
Wissels	34	14	43	27
Bankiers in binnen- en buitenland	111	117	152	164
Prolong. en voorsch. tegen effecten	49	47	60	60
	244	244	319	335
Debiteuren	658	666	785	798
Effecten en syndicaten	28	16	37	22
Deelnemingen (incl. voorschotten)	21	19	31	29
	707	701	853	849
Gebouwen	7	4	14	10
Diverse rekeningen	—	—	—	—
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2915	2805	3700	3623
Passiva:				
Crediteuren	2255	2251	2826	2855
Wissels	5	6	5	7
Deposito's op termijn	296	291	408	407
Kassiers en genomen daggeldl.	8	4	10	4
Diverse rekeningen	111	16	137	39
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2676	2569	3387	3313
Aandelenkapitaal	160	160	211	211
Reserve	79	76	102	99
	2915	2805	3700	3623

GOUDPRODUCTIE¹⁾.

(in mln dollars van circa \$ 35 per ounce fijn).

Jaar	Zuid-Afrika	Veren. Staten ²⁾	Canada	Australië ³⁾	Totaal gerapporteerd ⁴⁾
1939	448,8	196,4	178,3	57,6	1.081,2
1940	491,6	210,1	185,9	57,5	1.106,4
1941	504,3	209,2	187,1	52,4	1.110,4
1942	494,4	131,0	169,4	40,4	982,1
1943	448,2	48,8	127,8	26,3	774,1 ⁵⁾
1944	429,8	35,8	102,3	23,0	701,5
1945	427,9	32,5	94,4	23,0	683,0
1946	417,6	51,2	99,1	28,9	697,0
1947	392,0	75,8	107,5	32,8	705,5
1948	405,5	70,9	123,5	31,2	728,1
1949	409,7	67,3	144,2 ⁶⁾	31,3	753,2 ⁶⁾
	Oct.	34,7	7,1	12,8	2,7
	Nov.	34,0	7,2	12,7	2,9
	Dec.	34,0	6,4	13,0	2,6
1950	Jan.	34,2	5,9	12,4	2,3
	Febr.	32,0	5,5	12,2	2,3
	Mrt	35,1	6,1	13,4	2,3
	April	33,3	6,7	12,9	2,2 ⁷⁾
	Mai	35,5	6,8	13,1	2,4 ⁸⁾
	Juni	34,6	6,6	12,9	2,4 ⁸⁾
	Juli	34,6	7,1	12,9	2,3
	Aug.	34,9	7,9	13,2	2,5
	Sept.	34,0	7,8	12,8	2,5
	Oct.	33,9	8,2	—	—

¹⁾ Ontleend aan: „Federal Reserve Bulletin“.²⁾ Exclusief Sovjet Rusland.³⁾ Inclusief Philippijnen. Jaarcijfers zijn schattingen van de „U.S. Mint“; maandcijfers worden gerapporteerd door het „American Bureau of Metal Statistics“.⁴⁾ Gerapporteerd door „Commonwealth Bureau of Census and Statistics“; van 1946 af onderhevig aan eventuele revisie.⁵⁾ Gecorrigeerd.

. betekent: gegevens ontbreken.

TINPRODUCTIE ¹⁾).

In 1.000 long tons	Tin in tinerts				Zuivere tin ²⁾				
	Bo- li- via ³⁾	In- do- nesie	Ma- lak- ka	To- taal	Ver. St.	Ma- lak- ka ³⁾	Ne- der- land	Gr. Br. ⁴⁾	To- taal
1938	25,5	29,7	43,4	165,0	—	63,7	25,3	32,1	162,1
1939	27,5	28,8	47,4	167,5	—	80,5	14,4	37,3	173,8
1940	37,9	41,3	83	235,0	1,4	126,9	1,2	46,7	225,9
1941	42,1	53,4	79,4	246,0	1,8	125	—	41,3	216,0
1942	38,3	9,9	15,7	121,0	16,2	10	—	37,3	105,6
1943	40,3	19,1	26,0	138,5	21,5	15	—	31,6	110,5
1944	38,7	7,0	3,2	99,5	30,9	5	—	28,6	93,7
1945	42,5	1,1	9,3	87,5	40,5	2,5	—	27,5	89,4
1946	37,6	6,4	8,4	89,0	43,5	11,5	0,9	29,1	99,3
1947	33,3	15,9	27,0	112,0	33,3	29,3	9,0	28,1	124,6
1948	37,3	30,6	44,8	151,5	36,7	49,7	16,4	31,0	157,4
1949	34,1	29,0	54,9	161,8 ⁵⁾	36,1	62,7	19,2	28,4	168,6
Dec.	4,2	2,3	4,7	14,6	2,8	5,4	1,0	2,9	13,9
1950									
Jan.	0,9	2,4	5,2	12,2 ⁷⁾	2,6	5,5	1,2	2,5	13,8
Febr.	1,7	2,5	4,4	12,6	2,7	4,5	1,4	1,8	12,0
Mrt	4,2	2,6	4,7	15,7 ⁷⁾	2,4	6,9	1,4	2,4	15,2
April	3,0	2,8	4,8	13,7	2,5	5,4	2,1	1,6 ⁷⁾	14,2
Mei	2,4	2,8	5,2	14,1	2,9 ⁷⁾	5,4	3,0	1,6	15,9
Juni	3,3	2,6	4,7	13,3	2,2 ⁷⁾	6,1	2,6	2,2	15,1 ⁷⁾
Juli	2,1	2,8	5,1	13,5 ⁷⁾	2,3	5,2	1,8	2,5	13,5 ⁷⁾
Aug.	2,7	2,8	4,8	14,3 ⁷⁾	2,4	6,9	1,4 ⁷⁾	2,4	14,6 ⁷⁾
Sept.	2,3	2,5	4,6	13,3	2,8	6,4	2,0	2,4	15,3
Oct.	2,3	2,8	4,8	13,6	3,2	5,5	1,5	2,2	14,2
Nov.	2,3	2,6	4,7	13,1	3,2	5,9	1,6	2,1	14,3
Dec.	2,8	2,8	4,7	14,7	3,0	5,1	1,2	—	—

¹⁾ Bron: „Statistical Bulletin“ van de „International Tin Study Group“. Cursief gedrukte cijfers zijn schattingen.

²⁾ Exclusief de U.S.S.R.

³⁾ Productie der smelterijen, exclusief uit tinhoudend afval.

⁴⁾ Exportcijfers, daar productiecijfers niet beschikbaar zijn.

⁵⁾ Maandcijfers hebben betrekking op vier- of vijfwekelijkse perioden.

⁶⁾ Na de oorlog inclusief productie uit geïmporteerd afval.

⁷⁾ Gecorrigeerde cijfers.

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN OP PARTICULIERE SPAARBOEKJES BIJ DE ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRENTKAS IN BELGIË ¹⁾.
(In duizenden francs)

Tijdvak	In- leggingen	Terug- betalin- gen	Saldo	Tegoed der inleggers aan het einde van het tijdvak ²⁾
1939	3.331.391	3.496.925	-165.534	12.670.559
1946	5.213.362	3.828.538	1.384.824	19.823.453 ³⁾
1947	8.698.209 ⁴⁾	4.964.339	3.733.870 ⁴⁾	24.185.471 ⁴⁾
1948	8.546.890	5.946.442	2.600.448	27.524.459
1949	8.850.232	6.572.017	2.278.215	30.626.051
1949				
December	871.446 ⁴⁾	680.092	191.354	30.626.051 ⁷⁾
Totaal 1949	8.850.232	6.572.017	2.278.215	—
1950				
Februari	806.166	494.585	311.581	31.504.051
Maart	972.628	643.782	328.846	31.832.897
April	750.003	716.392	33.611	31.866.508
Mei	671.461	633.928	37.533	31.904.041
Juni	695.869	680.353	15.516	31.919.557
Juli ⁵⁾	626.586	703.389	-76.803	31.842.754
Augustus ⁶⁾	586.715	588.249	-1.534	31.841.220
September ⁶⁾	535.688	779.702	-244.014	31.597.206
October ⁶⁾	666.304	584.843	81.461	31.678.667
November ⁶⁾	660.944	501.240	159.704	31.838.371
December ⁶⁾	667.364 ⁶⁾	685.181	-17.817	31.820.554
1951				
Januari ⁶⁾	879.437	557.597	321.840	33.057.608

¹⁾ Bron: „Studiën van de Algemene Spaar- en Lijfrentkas“.

²⁾ Op het einde van het jaar inclusief gekapitaliseerde interest.

³⁾ Na het omzetten van de geblokkeerde gedeelten in obligatiën van de Muntsaneringslening en het aftrekken van de belasting op het kapitaal.

⁴⁾ Van Januari 1947 af inclusief inkoop van obligatiën van de Muntsaneringslening ad frs 823.035.000.

⁵⁾ Inclusief de rente vervallen op obligatiën van de Muntsanerings lening ad frs 78.900.000 eind 1949 en frs 71.400.000 eind 1950

⁶⁾ Voorlopige cijfers.

⁷⁾ Inclusief rente over 1949.

beschikbare krachten

Jong accountant (N.I. v. A.)

zoekt verantwoordelijke functie, bij voorkeur in

ZUID - AFRIKA

waarbij veelzijdige studie en ervaring op organisatorisch en bedrijfs-economisch terrein ten volle kunnen worden ingezet. Beheersing Engels, gaarne studie Z.-Afrikaans. Br. onder no. ESB 10-2, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

vacatures

ROTTERDAMSCH BELEGGINGSCONSORTIUM N.V.

vraagt voor haar Economische Afdeling:

jonge maar ervaren kracht speciaal voor

BALANS-ANALYSE

Eigenhandig geschreven soll.brieven met uitv. inlichtingen omtrent leeftijd, opleiding, ervaring, vorige werkring(en) en opgave van verlangd salaris te richten aan de Directie, Blaak 10 te Rotterdam.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 262.34.

Untegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures“ en „Beschikbare krachten“ f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs